ហេតុអ្វីបានជាវៀតណាមឈ្លានពានកម្ពុជា

និពន្ធដោយៈ ស្ទីហ្វិន ហ្សេ ម៉ូរីស

ប្រែសម្រួលដោយៈ នួន សុខវ៉ាង

វប្បធម៌នយោបាយ និង មូលហេតុនៃសង្គ្រាម

វាចាអ្នករៀបរៀង

ដោយយល់ឃើញថា សៀវភៅឈ្មោះ " **ហេតុអ្វីបានជាវៀតណាមឈ្លានពានកម្ពុជា** " របស់លោក ស្ទីហ្វិន ម៉ូរីស មានប្រយោជន៍សំខាន់សម្រាប់កូនចៅខ្មែរជំនាន់នេះនិងជំនាន់ក្រោយ ដើម្បីដឹងនិងយល់អំពីកលល្បិចរបស់យួន ក្នុងការរាតទីនិងពង្រីកអនុត្តរភាពរបស់ខ្លួនមកលើអធិបតេយ្យរបស់ខ្មែរ ខ្ញុំបានឆ្លៀតពេលប្រែសម្រួលភាគខ្លះៗដែលទាក់ទិនពីរឿងខ្មែរនិងយួន ក្នុងគោលបំណងផ្សព្វផ្សាយជាតុពិតនៃប្រវត្តិសាស្ត្រឱ្យបានជ្រួតជ្រាបក្នុងមជ្ឈដ្ឋាននៃប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទូទៅ ។ សៀវភៅនេះនឹងជំរាបលោកអ្នក ថាតើថ្ងៃ ៧មករា១៩៧៩ ជាថ្ងៃអ្វី ? តើជាថ្ងៃដែល **បរទេសស្រោចស្រង់ជីវិតខ្មែរដោយចេតនា** ឬជាថ្ងៃដែល **បរទេសឈ្លានពានខ្មែរដោយចេតនា** ? ខ្ញុំសូមអភ័យទោសអំពីសំណាក់អស់លោកអ្នកអានផងដែរ បើសិនជាមានការផ្តាំផ្គងក្នុងសំនួនវោហារឃ្លោងឃ្លា ។ ខ្ញុំនឹងរង់ចាំទទួលជានិច្ចនូវគ្រប់ការទិទៀនស្ថាបនាទាំងឡាយដែលអាចកើតមានឡើងដោយថាហេតុ ។

ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណជាអតិបរមាចំពោះលោក **ហ្វ្រែងគ្លីន លី** (Franklin Ly) ដែលបានបរិច្ចាគធនធានរបស់លោកក្នុងការជួយបោះពុម្ពចម្លងសៀវភៅនេះ ។ សូមលោកនិងក្រុមគ្រួសារបានសម្រេចនូវបំណង**ល្អ**គ្រប់យ៉ាងក្នុងជីវិតរបស់លោក ៕

ដោយការរាប់អានដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ពីខ្ញុំ

នួន សុខវ៉ាង

មាតិការឿង

១-	ឧទ្ទិសកថា	
២-	រំាប់អ្នករៀបរៀង	
៣-	ពាក្យបំព្រួញ	ទំព័រ២
៤-	ជំពូកមួយ: ឫសគល់នៃជម្លោះ	ទំព័រ៣
៥-	ជំពូកពីរ: ការងើបឡើងជាសាធារណៈ និងការធ្លាក់ចុះជាសម្ងាត់នៃយុទ្ធសាមគ្គីភាពយួននិងខ្មែរកុម្មុយនិស្ត: ១៩៧០-១៩៧៥	ទំព័រ២៧
៦-	ជំពូកបី: នយោបាយការបរទេសរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ: ១៩៧៥-១៩៧៨	ទំព័រ៥០
៧-	ជំពូកបួន: ការបែកបាក់យុទ្ធសាមគ្គីភាពនៅឥណ្ឌូចិន	ទំព័រ៦៨
៨-	ជំពូកប្រាំ: យុទ្ធសាស្ត្របែកផ្លូវគ្នារបស់សូវៀតនិងវៀតណាមចំពោះកម្ពុជា	ទំព័រ៩៦
៩-	ជំពូកប្រាំមួយ: ផលវិបាកនៃការឈ្លានពានរបស់វៀតណាម	ទំព័រ១០៨
១០-	កំណត់សម្គាល់	ទំព័រ១២១

ហេតុអ្វីបានជាវៀតណាមឈ្លានពានកម្ពុជា

និពន្ធដោយ ស៊ីហ្វិន ជេ ម៉ូរីស

ប្រែសម្រួលដោយ នួន សុខវ៉ាង

Why Vietnam Invaded Cambodia

Stephen J. Morris

Political Culture
And
The Causes Of war

វប្បធម៌នយោបាយ

និង

មូលហេតុនៃសង្គ្រាម

ពាក្យចំព្រួញ

១_ក.ក.វ.ត.	ការិយាល័យ កណ្ដាលសំរាប់ វៀតណាមខាង ត្បូង
២_ក.ប.	កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ
៣_ ក.អ.	កុម្មុយនិស្ត អន្តរជាតិ
៤_ កុម.	កុម្មុយនិស្ត
៥_ខ.ក.	ខ្មែរ ក្រហម
៦_ខ.វ.	ខ្មែរ វៀតមិញ
៧_ប.ក.ក.	បក្ស កុម្មុយនិស្ត កម្ពុជា
៨_ប.ក.ថ.	បក្ស កុម្មុយនិស្ត ថៃ
៩_ប.ក.វ.	បក្ស កុម្មុយនិស្ត វៀតណាម
១០_ប.ក.ស.ស.	បក្ស កុម្មុយនិស្ត សហភាព សូវៀត
១១_ប.ក.ឥ.	បក្ស កុម្មុយនិស្ត ឥណ្ឌូចិន
១២_ប.ព.	ប៉ុល ពត
១៣_វ.ក.	វៀត កុង
១៤_វ.ជ.	វៀតណាមខាង ជើង
១៥_វ.ត.	វៀតណាមខាង ត្បូង
១៦_វ.ម.	វៀតមិញ
១៧_ស.ប.ច	សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត ចិន
១៨_ស.ប.ប.ក.	សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត ប្រជាធិបតេយ្យ កូរ៉េ
១៩_ស.រ.អ.	សហ រដ្ឋ អាមេរិក
២០_ស.ស.	សហភាព សូវៀត
២១_ស.ស.វ.	សាធារណរដ្ឋ សង្គមនិយម វៀតណាម
២៣_ស.ស.ស.ស.	សាធារណរដ្ឋ សង្គមនិយម សហភាព សូវៀត

ជំពូកមួយ

១_ឫសគល់នៃជម្លោះ

យួនកុម្មុយនិស្ដនិងខ្មែរ,១៩៣០_១៩៧០

ក្នុងរយៈពេលជាង៥០ឆ្នាំ វៀតណាមកុម្មុយនិស្ដបានធ្វើការឃោសនាប្រកបដោយជោគជ័យ អំពីប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ជាតិគេ ថាជានិមិត្តរូបដ៏យូរលង់មួយនៃរឿងនិទាននៅក្នុងគម្ពីរគ្រិស្ដសាសនារបស់ ដេវីឌ ច្បាំងនឹងយក្ស បរទេស (ហ្គោលីយ៉ាត) ចិន បារាំង និងអាមេរិកាំង ។ ទោះជារឿងនិទាននេះពិតយ៉ាងណាក៏ដោយ ការណ៍ពិតវាបានយ៉ាងច្រើនណាស់ត្រឹមតែពាក់កណ្ដាលប៉ុណ្ណោះ ។ គេបានលាក់នូវការពិតមួយផ្នែកធំនៃប្រវត្តិសាស្ត្រវៀតណាម គឺការដែលជាមរតកអាណានិគម (អាណានិគមដែលមានជាមពល) នៃជនចំណាកស្រុកពីប្រទេសចិនដែលបានធ្វើដំណើរជានិរន្តរទៅទិសខាងត្បូងនិងទិសខាងលិច ដើម្បីច្បាំងដណ្ដើមយកប្រទេសជិតខាងតូចតាចនិងទន់ខ្សោយ ហើយនិងបានបំផ្លិចបំផ្លាញនូវវប្បធម៌របស់គេនៅពេលដែលខ្លួនធ្វើនិគមកិច្ចទៅលើប្រទេសទាំងនោះ ។

២_នយោបាយក្រៅប្រទេសបែបបុរាណរបស់វៀតណាមចំពោះកម្ពុជា:

អាណានិគមវៀតណាមបានចាប់ផ្ដើមនៅដីសណ្ដទន្លេក្រហមនៃប្រទេសវៀតណាមសព្វថ្ងៃ កាលពីកន្លះសហស្សវត្សមុនគ.ស. ។ ការរីកសាយនៃអាណានិគមវៀតណាម ដំបូងឡើយគឺការប៉ះទង្គិចគ្នាជាមួយជនជាតិចាម កាន់ព្រាហ្មណ៍សាសនានៃអាណាចក្រចម្ប៉ា ដែលលូតលាស់ចម្រើនហើយដែលសព្វថ្ងៃគេហៅវៀតណាមកណ្ដាល ។ ក្រោយពីសង្គ្រាមក្ដៅប្រកួតប្រជែងរាប់សតវត្ស ជាមួយរាជវង្សយួនភាគខាងជើង ប្រទេសចម្ប៉ាបានត្រូវបាត់បង់មួយផ្នែកធំនៅក្នុងពាក់កណ្ដាលទីពីរនៃសតវត្សទី១៥ ។ ជនជាតិចាមដែលនៅសេសសល់ ទីបំផុតត្រូវគេសម្លាប់រង្គាល រត់ខ្ចាត់ខ្ចាយចោលស្រុកនៅចុងសតវត្សទី១៧ ។ រាជវង្សចាម ព្រមទាំងជនភៀសខ្លួនចាម៥០០០នាក់បានរត់ទៅជ្រកកោននៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៦៩២ ។ សព្វថ្ងៃ មាននៅសល់ជនជាតិចាមខ្លះដែរនៅវៀតណាម តែនៅឆ្នាំ ១៩៦០ ចំនួនមនុស្សមានតែ២៨,០០០នាក់ប៉ុណ្ណោះ បើប្រៀបធៀបនឹង៣០,០០០គ្រួសារ នៅសតវត្សទី១១ ។

ខ្មែរ ដែលជាក្រុមជាតិពន្ធធំជាងគេ ហើយដែលមានប្រទេសនិងប្រជាជនជាម្ចាស់ទឹកដី គឺជាមុខព្រួញទី ពីរដែលអាណានិគមដ៏ល្បីល្បាញបានត្រូវបំផ្លិចបំផ្លាញក្រោមកណ្ដាប់ដៃយួន ។ អាណាចក្រខ្មែរសម័យអង្គរបានរីកឡើងខ្ពស់ត្រដែតដល់កំពូលនៅសតវត្សទី១៣ ។ តែអាណាចក្រនេះក៏ត្រូវបានធ្លាក់ចុះមកវិញក្នុងសតវត្សជាបន្តបន្ទាប់ មួយផ្នែកធំតាមរយៈសង្គ្រាមដែលជាស្នាដៃរបស់សៀម ។ ទឹកខ្លែងសព្វថ្ងៃដែលគេហៅវៀតណាមខាងត្បូង ជាទឹកដីដែលខ្មែរធ្លាប់រស់នៅ មុនការមកដល់នៃជនជាតិវៀតណាមក្នុងសតវត្សទី១៧ ។ ប៉ុន្តែ នយោបាយបុរាណភាព

ទឹកដីបានត្រូវកាត់ផ្តាច់ម្តងបន្តិចៗទៅឱ្យអធិរាជវៀតណាម ។ មកដល់ចុងសតវត្សទី១៨ ទឹកដីខ្មែរចេះតែរួញទៅៗ។

វប្បធម៌ និងស្ថាប័នជាច្រើនរបស់វៀតណាម គឺជាលទ្ធផលដ៏សម្បើមលើសលប់ ដែលគេបានរៀនក្បួនពីចិន ។ វៀតណាមបានអនុវត្តទស្សនសាកលរបស់ចិន ។ ឧទាហរណ៍: អធិរាជវៀតណាមជាអ្នកទទួលរាជសម្បត្តិពីព្រះអាទិទេព ។ ដូច្នេះ បរទេសត្រូវតែខ្លបខ្លាចអំណាចខ្លួន ។ យោងតាមគំរូស្តេចចិន បានតម្រូវឱ្យស្តេចយួនបង្កើតនូវប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងជាអន្តរជាតិមួយ ដើម្បីផ្តោតលើ **ការយកប្រទេសជនៃជាក់ជាចំណុះ** ។ ប្រទេសជិតខាងរបស់វៀតណាមត្រូវតែបញ្ជូន"បេសកជន និងសួយសាអាករទៅថ្វាយអធិរាជយួនតាមកំណត់ ដើម្បីថ្លែងនូវការដឹងគុណដែលជាទំនៀមទម្លាប់របស់គេ" ។

ស្តេចយួនធ្វើតម្រាប់តាមចិននេះ គឺដើម្បីតាំងខ្លួនជាចៅហ្វាយនៃអ្នកជិតខាងរបស់គេ ។ ឧទាហរណ៍: វៀតណាមបានចាត់ទុកអារ្យធម៌ខ្មែរថាជា "មនុស្សព្រៃទល់ដែន" ជាពាក្យដែលចិនប្រើសម្រាប់សម្គាល់ជនជាតិភាគតិចមិនមែនចិន នៅក្នុងសម័យសន្តតិវង្សជិន ។ ប្រទេសជាតិខ្មែរបានត្រូវគេហៅថា "ប្រទេសនៃពួកមនុស្សព្រៃលើ" (the country of the upper barbarians)។

តែទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការប៉ុនប៉ងរបស់ស្តេចយួនក្នុងការចម្លងយកមេរៀនពីចិននេះ បានត្រូវរាំងស្ទះដោយភាពជាក់ស្តែងផ្នែកភូមិសាស្ត្រ: ចិនជាប្រជាជាតិដ៏ធំមួយដែលឥទ្ធិពលវប្បធម៌និងសេដ្ឋកិច្ចគ្មានប្រទេសជិតខាងណា នៅអាស៊ីខាងកើតនិងអាស៊ីអគ្នេយ៍ អាចប្រកួតជាមួយបានឡើយ ។ ផ្ទុយទៅវិញ វៀតណាមជាប្រទេសមួយដែលមានឥទ្ធិពលមធ្យមនៅក្នុងតំបន់ ហើយដែលកម្លាំងក៏ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានឹងគូប្រកួតជិតខាងរបស់គេដែរជាអាទិ៍គឺ សៀមនិងភូមា ។ ហេតុនេះ ទស្សនៈជាថានាទុក្រមនៃនយោបាយអន្តរជាតិដោយចិន និងវៀតណាមបានផ្តល់នូវភាពប្រាកដនិយមដែលទាក់ទងនឹងឥទ្ធិពលចិននៅក្នុងតំបន់ ប៉ុន្តែគ្មានន័យអ្វីទេចំពោះមធ្យោបាយរបស់វៀតណាមទៅលើអ្នកជិតខាងជាច្រើនរបស់គេ ហើយចេះតែបន្តប្រកួតប្រជែងដោយអ្នកជិតខាងខ្លាំងមួយទៀត គឺសៀម ។ នៅពាក់កណ្តាលទីមួយនៃសតវត្សទី១៩ អ្នកជិតខាងដែលយួនចាត់ទុកថាជាចំណុះរបស់គេនោះ គឺមានតែរាជវាំងហ្លួងព្រះបាងនិងវៀងចាន់ *(ទីក្រុងទាំងពីរស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសលាវសព្វថ្ងៃ)* និងរាជវាំងភ្នំពេញ*(សព្វថ្ងៃជារាជធានីនៃប្រទេសកម្ពុជា)* តែប៉ុណ្ណោះ ។

អធិរាជយួនបានចាប់ជ្រៀតជ្រែកចូលនយោបាយផ្ទៃក្នុងរបស់កម្ពុជាយូរអង្វែងមកហើយ គឺតាំងពីមុនប្រទេសវៀតណាមរួមចូលគ្នាក្នុងឆ្នាំ១៨០២ម្ល៉េះ ។ ជារឿយៗ នៅក្នុងកំលុងសតវត្សទី១៨ វៀតណាមតែងតែឆ្លើយតបទៅនឹងការហៅរកជំនួយ *(ជំនួយយោធា)* ពីស្តេចខ្មែរដែលដណ្តើមរាជ្យគ្នា ដោយស្តេចខ្មែរម្ខាងទៀតរក់

ទៅពឹងសៀម ។ តែជាទូទៅ អធិរាជយួនចូលចិត្តគ្រប់គ្រងដោយប្រយោល ។

នៅដើមសតវត្សទី១៩ ក្រោយពីបានលេបយកទឹកដីភាគខាងត្បូងនៃកម្ពុជាមួយផ្នែកធំបានហើយ វៀតណាមបានបង្កើនភារកិច្ចរបស់គេជាលំដាប់លំដោយ នៅក្នុងប្រទេសដ៏រាវស្តួចដែលជាអ្នកជិតខាងរបស់ខ្លួន ។ នៅឆ្នាំ១៨១៣ ក្រោយពីបានចូលរួមក្នុងការលើក អ្នកអង្គចន្ទ (ព្រះបាទអង្គចន្ទ) ឲ្យឡើងសោយរាជ្យ យួនបានធ្វើជាអាណាព្យាបាលលើកម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែ ក្រោយពីអ្នកអង្គចន្ទសុគតទៅនៅឆ្នាំ១៨៣៤ អធិរាជយួនក្រុងហ្វេបានយកកម្ពុជាទាំងមូលធ្វើជាខេត្តរបស់ខ្លួន ។ ឯពួកអាណិកជនចិន ដែលធ្វើអន្តោប្រវេសន៏ចូលមកវៀតណាម ត្រូវអ្នកដឹកនាំយួនក្រោយៗមកទៀតបញ្ចុះបញ្ចូលឲ្យមករស់នៅកម្ពុជា ។

នៅក្រោមអាណានិគមរបស់ខ្លួននាកំលុងឆ្នាំ១៨៣០ យួនបានបង្ខិតបង្ខំខ្មែរឲ្យទទួលយកវប្បធម៌របស់គេ ។ មិនត្រឹមតែបានបញ្ជូនអ្នករដ្ឋការរបស់គេមកស្រុកខ្មែរប៉ុណ្ណោះទេ តែគេថែមទាំងបានព្យាយាមប្តូរសម្លៀកបំពាក់ ភាសា និងកសិកម្មរបស់ខ្មែរទៀតផង ។ យួនសង្ឃឹមទៀតថា គេនឹងអាចបញ្ចូលសាសនាមហាយានរបស់ចិន_យួនមកក្នុងសាសនាថេរវាទរបស់ខ្មែរ ។ ខ្មែរភាគច្រើនយល់ឃើញថា វប្បធម៌ចក្រពត្តិយួនមានភាពក្រអឺតក្រអោងជាងចក្រពត្តិសៀម ។ ហេតុនេះហើយ បានជាអធិរាជយួនបានចាត់ទុកខ្លួនគេថាជាសត្រូវស្ងួនរបស់ខ្មែររហូតមកទល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

៣_នយោបាយក្រៅប្រទេសបែបបុរាណរបស់ខ្មែរចំពោះវៀតណាមៈ

ជិតពីរសតវត្ស មុនពួកអាណានិគមបារាំងមកដល់នៅពាក់កណ្តាលសតវត្សទី១៩ ទំនាក់ទំនងរបស់ខ្មែរជាមួយវៀតណាម គឺគ្មានអ្វីក្រៅពីស្តេចខ្មែរឈ្លោះដណ្តើមរាជ្យគ្នា ហើយរត់ទៅរកយួនឲ្យជួយតែប៉ុណ្ណោះឡើយ ។ ជារឿយៗ ស្តេចខ្មែរតែងតែអំពាវនាវរកជំនួយទ័ពពីអធិរាជក្រុងហ្វេ ដើម្បីកម្ចាត់គូប្រជែងរបស់ខ្លួន ។ ពួកម៉ាឡេចាម និងសៀមបានត្រូវភាគីខ្មែរឯទៀតហៅរក ដើម្បីជាជំនួយក្នុងគោលបំណងដូចគ្នា ។ ប៉ុន្តែនៅដើមសតវត្សទី១៨ សៀមនិងយួនបានក្លាយជាកត្តាចម្បងនៃជម្លោះផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្មែរ ។ នៅសតវត្សទី១៨ កម្ពុជាធ្លាក់ខ្លួនជាប្រទេសចំណុះគេ ដែលអ្នកដឹកនាំតែងរត់រកការគាំពារពីសៀម ឬពីយួនជានិច្ច ។ ស្តេចនៃប្រទេសទាំងពីរនេះតែងបានលាភសក្ការៈ តាមបែបសម្បទានពីស្តេចខ្មែរពីញទ្រូវទឹកដីខ្មែរដ៏ធំសម្បើម ។ ប្រទេសជិតខាងដ៏ធំទាំងពីរនេះក៏បានតម្រូវផងដែរឲ្យខ្មែរបន្តធ្វើជាអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន តាមរយៈសួយសារអាករជាសម្ភារៈ និងសួយសារអាករជានិមិត្តរូប ។

រហូតមកដល់ដើមសតវត្សទី១៩ ទើបវៀតណាមបានរួបរួមគ្នា ។ ការរួមគ្នារបស់វៀតណាមបានបង្កើត

នូវកម្លាំងដ៏ខ្លាំងលើសលប់មួយក្នុងការគំរាមកំហែងឧត្តរជីវិត *(ការគង់វង្សជីវិត)* របស់កម្ពុជា ។

ពេញមួយសតវត្សទី១៩ ទំនាក់ទំនងរបស់ខ្មែរជាមួយយួនបានឆ្លងកាត់នូវព្រឹត្តិការណ៍ជាច្រើន ។ ចាប់ពីឆ្នាំ ១៧៩៤ដល់១៨០៦ ក្នុងពេលដែលយួនកំពុងជាប់ដៃធ្វើសង្គ្រាមស៊ីវិល កម្ពុជាស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលស្តេចសៀម ។ ពីឆ្នាំ១៨០៦ដល់១៨១៤ ជាលើកទីមួយហើយដែលខ្មែរស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលភាពរបស់សៀមនិងយួន ។ ពីឆ្នាំ១៨១៤ដល់១៨៣០ អាណាព្យាបាលភាពរបស់យួនមានសារៈសំខាន់ណាស់ ។ ក្រោយឆ្នាំ១៨៣០ ឥទ្ធិពលវៀតណាមកើនខ្លាំងឡើង បណ្តាលឲ្យមានការទាមទារផ្តាច់ទឹកដីខ្មែរជាច្រើនទៅចន្លោះឆ្នាំ១៨៣៥ និង១៨៤៥ ។ កម្ពុជាបាត់បង់ឯករាជ្យ ស្ថិតក្រៀមស្រពោនរហូតធ្លាក់ខ្លួនជា **ប្រទេសអាណាព្យាបាល** (a protectorate) នៃអ្នកជិតខាងទិសខាងកើតរបស់ខ្លួន ។

នៅក្នុងដំណាក់កាលនោះ ការជើបបះបោររប៉េសរប៉ស់របស់ប្រជាជនប្រចាំងនឹងសៀម ហើយជាពិសេសប្រចាំងនឹងយួនក៏កើតមានឡើង ។ យូរៗម្តង តែងមានការប្រឈមមុខគ្នាតាមផ្លូវទ័ពពីអ្នកជិតខាងណាមួយ ជាមួយនឹងកងកម្លាំងទ័ពខ្មែរនៅក្នុងទឹកដីដែលគេដណ្តើមយក ។ ប៉ុន្តែ គេមិនដែលឃើញមានការវាយប្រយុទ្ធណាមួយដែលបង្ហាញថាខ្មែរចង់បានប្រទេសជិតខាងរបស់គេឡើយ ។ មេដឹកនាំខ្មែរ ជាពិសេសស្តេចខ្មែរ មិនដែលបានតតាំងជាមួយអ្នកជិតខាងខ្លួនទាំងពីរនៅពេលតែមួយម្តងណាឡើយ ។ ជានិច្ចកាល ជ័យជំនះទៅលើសត្រូវម្ខាង តែងតែតម្រូវឲ្យមានអនុសញ្ញាពីសត្រូវម្ខាងទៀត បើសិនជំនួយរបស់គេជាជំនួយលាក់មុខ ។ ហេតុនេះ បើទោះជាមេដឹកនាំខ្មែរអាចត្រូវជាអ្នកទទួលកំហុសចំពោះប្រសិទ្ធិភាពនៃសម្ពន្ធមិត្តរបស់គេក៏ដោយ ពួកគេគ្រាន់តែជាអ្នកប្រជេញតាមនយោបាយប្រឈមមុខខាងផ្នែកយោធាជាមួយនឹងអ្នកជិតខាងណាដែលមានឥទ្ធិពលខ្លាំងជាងប៉ុណ្ណោះ តាមរយៈតក្កវិជ្ជា *(ភាពសមហេតុសមផល)* នៃការថ្លឹងថ្លែងកម្លាំងរបស់សម្ពន្ធមិត្ត ។ ទង្វើនេះមិនត្រឹមត្រូវទេ តែគេត្រូវទទួលស្គាល់ថា ការណ៍ពិតវាត្រូវតែអញ្ចឹង ។

៤_វៀតណាមកុម្មុយនិស្តនិងវប្បធម៌បដិវត្តកុម្មុយនិស្តអន្តរជាតិ

មហិច្ឆតារបស់យួនកុម.នៅលាវនិងកម្ពុជា មិនត្រឹមតែជាលទ្ធផលនៃនយោបាយវប្បធម៌ជាប្រពៃណី និងបែបផែនចិត្តគំនិតរបស់គេប៉ុណ្ណោះទេ ។ លើសពីនោះទៅទៀត ការលោភលន់នេះបានត្រូវបញ្ជាក់ដោយទស្សនៈថ្មីៗរបស់កុម្មុយនិស្តអន្តរជាតិ *(ក.អ.)* ដែលត្រួតត្រាដោយសហភាពសូវៀត ហើយដែលនៅក្នុងនោះមាន ង្វៀនអាយកុក ឬហូជីមិញ *(ស្ថាបនិកនៃចលនាយួនកុម្មុយនិស្ត)* ជាមន្ត្រីយ៉ាងសកម្មម្នាក់ផង ។

ង្វៀនអាយកុកជាសមាជិកស្ថាបនិកម្នាក់នៃបក្សកុម្មុយនិស្តបារាំង ដែលបានបែកចេញពីបក្សសង្គមនិយម

បារាំងនៅឆ្នាំ១៩២០ ពីរឿងមិនស្មោះត្រង់នឹងក.អ. ។ នៅឆ្នាំ១៩២៣ គាត់បានចាកចេញពីប្រទេសបារាំងដោយលួចលាក់ តាមការអញ្ជើញរបស់ថ្នាក់ដឹកនាំក.អ. ដើម្បីចូលរួមក្នុងការហ្វឹកហ្វឺនដ៏ខ្លីមួយនៅការិយាល័យផ្នែកបូព៌ានៃក.អ. ។ គាត់បានសិក្សានៅមហាវិទ្យាល័យ **ជនគោកយ៉ាកទិសបូព៌** នៅទីក្រុងម៉ូស្គូ ហើយទទួលបន្ទុកធ្វើកិច្ចការជាមួយការិយាល័យ ក.អ.នៅប្រទេសចិន ។ យ៉ាងហោចណាស់ក៏១៦ឆ្នាំដែរ គឺគិតពីខែកក្កដា១៩២៣ ដល់ខែកក្កដា១៩៣៩ ដែលង្វៀនអាយកុកបានចូលរួមយ៉ាងសកម្មជាមន្ត្រីនៅក្នុងក.អ. បំពេញការងារនៅសហភាពសូវៀត អឺរ៉ុបខាងលិច ចិន ហុងកុង សៀម និងម៉ាឡេស៊ី ។ ប្រទេសវៀតណាមនិងប្រទេសជុំវិញនៃ **ឥណ្ឌូចិនបារាំង** មិនមែនជាចំណុចនយោបាយសំខាន់តែមួយគត់របស់គាត់ទេ បើទោះជាផ្នែកខ្លះនៃភារកិច្ចរបស់គាត់មានខ្លឹមសារសម្រាប់ខ្លួនគាត់ក៏ដោយ ។

ប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ យួនកុម.បានចាប់ផ្ដើមបើកទំព័រថ្មី ចូលរួមអបអរសាទរជាមួយក.អ. ។ នៅឆ្នាំ១៩៨៤ ទិន្នានុប្បវត្តិប្រចាំខែរបស់វៀតណាមបានមួយសរសេរថា:

> **"ក.អ.បានផ្ដល់ការណែនាំដល់បដិវត្តន៍ឥណ្ឌូចិន តាមការប៉ាន់ប្រមាណនៃស្ថានការណ៍អន្តរជាតិនិងការសម្រេចជាទូទៅលើមាគ៌ានយោបាយ និងអង្គការនៃប្រជាជននៅក្រោមអាណានិគម ក្នុងការតស៊ូប្រឆាំងនិងចក្រពត្តិនិយម និងតាមរយៈការប៉ាន់ប្រមាណនិងសេចក្ដីសម្រេចដ៏ច្បាស់លាស់ចំពោះស្ថានការណ៍នៅឥណ្ឌូចិន" ។**

គំនិតចង់ធ្វើសហព័ន្ធរបស់ប្រជាជនអស់ក្ដីសង្ឃឹមដែលបារាំងហៅថាឥណ្ឌូចិន បានហូរចេញមកពីគំនិតក.អ. ដែលមានលំនាំដូចអនាគតសាធារណរដ្ឋសូវៀតនៅជុំវិញពិភពលោក ក្រោយពីបដិវត្តកុម្មុយនិស្តដណ្ដើមបានអំណាច ។ ឆ្នាំ១៩២០ ឡេនីនបានសរសេរថា:

> **"សហព័ន្ធជាបែបផែនផ្លាស់ប្ដូរមួយទៅរកឯកភាពពេញលេញនៃវណ្ណៈកម្មករនៃប្រជាជាតិផ្សេងៗគ្នា ។ ការអាចធ្វើសហព័ន្ធបាន បានត្រូវបង្ហាញឲ្យឃើញរួចទៅហើយនៅក្នុងការអនុវត្តន៍ ទាំងផ្នែកទំនាក់ទំនងរវាងសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមសហភាពសូវៀតរុស្ស៊ី (ស.ស.ស.ស.រ.) និងសាធារណរដ្ឋសូវៀតឯទៀត ហើយនិងទាំងផ្នែកទំនាក់ទំនងនៅក្នុងស.ស.ស.ស.រ. ចំពោះប្រជាជាតិទាំងឡាយដែលតាំងតែពីដើមមកមិនដែលស្គាល់ឋានៈជារដ្ឋពេញលេញ ឬរដ្ឋស្វយ័តឡើយ... ។ ហេតុនេះ ក.អ.មានភាតព្វកិច្ចក្នុងការបន្តអភិវឌ្ឍ សិក្សា និងសាកល្បងតាមការពិសោធន៍សហព័ន្ធថ្មីនេះ ដែលឈរនៅលើមូលដ្ឋាននៃ ប្រព័ន្ធសូវៀត និងចលនាសូវៀត" ។**

យោងតាមការទិពន្ធន៍ជាហូរហែរបស់ក.អ. មុនការឈានដល់ "អំណាចផ្តាច់ការវណ្ណៈអធនពិភពលោក" អនាគតប្លុកកុម្មុយនិស្តជាបណ្តាញមួយដែលប្រមូលផ្តុំរដ្ឋនីមួយៗ បញ្ចូលទៅក្នុង"សហភាពនៃសហព័ន្ធ" ។ នៅក្នុងលិខិតមួយ *(ដែលមានលក្ខណៈជាឪពុកនិយាយទៅរកកូន)* គណៈកម្មាធិការកណ្តាលបក្សកុម.ចិនបានសរសេរទៅគណៈកម្មាធិការកណ្តាលបក្សកុម.ឥណ្ឌូចិននៅខែមេសា១៩៣៤ ដោយបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់លាស់ថា:

> **"សមមិត្តទាំងឡាយត្រូវដើរតាមមាគ៌ារបស់យើង និងមាគ៌ារបស់សហភាពសូវៀត ។ គឺជាមាគ៌ាដ៏ជាក់លាក់មួយដែលមិនបរាជ័យ និងបានបង្ហាញផ្លូវទៅរកជ័យជំនះ... ។ កាន់ដៃគ្នាជាមួយបក្សកុម្មុយនិស្តបារាំង ជាមួយបក្សកុម្មុយនិស្តចិន ជប៉ុន ឥណ្ឌា និងឥណ្ឌូណេស៊ី ពួកម៉ាក់_ឡេនីននៅឥណ្ឌូចិននឹងបំបះបំបោរប្រជាជនដែលត្រូវគេជិះជាន់ ឲ្យងើបឡើងប្រឆាំងនឹងចក្រពត្តិនិយមលុះត្រាតែបានជោគជ័យ ។ របាំងរវាងតួមិនតាំងចិន (ក.អ.ចិន) និងឥណ្ឌូចិនបារាំងនឹងមិនអាចបំបែកប្រជាជនយើងបានឡើយ, សូវៀតឥណ្ឌូចិន និងសូវៀតចិននឹងរួមគ្នាជាមួយនឹងសហព័ន្ធពិភពលោកនៃសាធារណរដ្ឋសូវៀត ។ "**

ទ្រឹស្តីរបស់ក.អ.បានស្នើរឲ្យធ្វើ**សាកលភាវូបនីយកម្ម**តាមការពិសោធន៍របស់សូវៀត ។ ក្នុងករណីឥណ្ឌូចិននេះមានន័យថា ដោយហេតុវៀតណាមមានប្រជាជនច្រើនលើសលប់ វៀតណាមជាអ្នកដើរតួ ធ្វើខ្មែរនិងលាវឲ្យទៅជាសហព័ន្ធឥណ្ឌូចិន ដូចរុស្ស៊ីយកប្រទេសជិតខាងរបស់ខ្លួនធ្វើសហភាពសូវៀតដូច្នោះដែរ ។ ចំពោះរឿងនេះ ពួកសូវៀតរុស្ស៊ីចេះតែថាឲ្យរួចពីមាត់ប៉ុណ្ណោះ អំពីគំនិតដែលខ្លួនចង់រកសិទ្ធិឲ្យប្រជាជាតិតូចតាច ក្នុងការកំណត់វាសនាខ្លួនដោយឯង។ ប៉ុន្តែ គ្រប់ការប៉ុនប៉ងដោយរដ្ឋាភិបាលរបស់សាធារណរដ្ឋសូវៀតទាំងឡាយក្នុងការរកសិទ្ធិនោះតែងតែបានជួបប្រទះជានិច្ចនូវការគាបសង្កត់យ៉ាងខ្លាំងក្លា ។

៥_បក្សកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិននៅលាវនិងនៅកម្ពុជា:១៩៣០_៤៥

នៅក្រោមឥទ្ធិពលក.អ. មេដឹកនាំយួនកុម.បានដៅទុកយ៉ាងត្រឹមត្រូវទៅលើនយោបាយអនាគតរបស់លាវនិងខ្មែរ តាំងពីបក្សរបស់គេចាប់កកើតឡើងម្ល៉េះ ។ មុនដំបូង មានបក្សកុម.មួយនៅប្រទេសបារាំងបានប្រកាសថាជាបក្សឯករាជ្យ ។ តែមួយខែក្រោយមក បក្សនេះក៏បានក្លាយខ្លួនជាសមាជិកជំនិតរបស់ក.អ. ។អាយកុកបានបំភ្លេចបោលនូវពិធីការគណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិរបស់ក.អ. ចុះថ្ងៃ២៨វិច្ឆិកា១៩២៩ ដែលបានអំពាវនាវដល់គ្រប់បក្សទាំងអស់ឲ្យចូលរួមគ្នាជាមួយ **បក្សកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន** *(ប.ក.ឥ.)* ។ ចុងឆ្នាំ១៩៣០ ក្រោយពីក.អ.បានសើរើឡើងវិញអំពីបញ្ហាឈ្មោះបក្ស គេក៏បានចេញបញ្ជាឲ្យប្តូរឈ្មោះកុម្មុយនិស្តអន្តរជាតិឲ្យទៅជា**បក្សកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន វិញ**។

ពួកខ្មែរវៀតមិញមិនដែលបានទទួលតំណែងជាថ្នាក់ដឹកនាំនៅក្នុងអង្គការបដិវត្តកម្ពុជាទេ សូម្បីកាលពីនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧០និង១៩៧១ ដែលពួកគេកាន់កាប់កិច្ចការរដ្ឋពីថ្នាក់ភូមិដល់ថ្នាក់តំបន់ (ដែលស្ថិតក្រោមយួនត្រួតត្រា) ក៏ដោយ ។ មានភស្តុតាងដូចជាកម្មាភិបាលយោធាខ្មែរវៀតមិញខ្លះបានត្រូវគេបន្ថយថានន្តរសក្តិដែលខ្លួនធ្លាប់មាននៅវៀតណាមខាងជើង ។ នៅពេលណាមួយ ពួកគេរួមទាំងកម្មាភិបាលនយោបាយនឹងត្រូវកំចាត់ចោលដោយពួកប៉ុលពត ។ ហេតុនេះហើយបានជានៅពេលឡើងកាន់អំណាច ប៉ុលពតនិងក្រុមរបស់គាត់បានរក្សាទុកបក្ស និងរចនាសម្ព័ន្ធយោធាឲ្យនៅឯករាជ្យពីវៀតណាម ។ **វិធីប្រើរនុកក្នុង** របស់ហាណូយដើម្បីត្រួតត្រាបដិវត្តរបស់ខ្មែរកុម.បានត្រូវទទួលការវាយបកវិញ ។

ក្រោយពេលទម្លាក់សីហនុភ្លាម យួនកុម.បានបង្កើតគណៈកម្មាធិការសម្ពន្ធការដើម្បីចាត់ចែងទំនាក់ទំនងរវាងយួនខាងជើងនិងទ័ពវៀតកុងមួយផ្នែក និងមួយផ្នែកទៀតជាមួយខ្មែរកុម. ។ គណៈកម្មាធិការសម្ពន្ធការមានការកិច្ចចំបងពីរ ។ **ទីមួយ ផ្តល់ដំណឹងដល់ខ្មែរកុម.អំពីគោលការណ៍នយោបាយរបស់ប.ក.វ.** (បក្សកុម្មុយនិស្តវៀតណាម) ជាពិសេស ថាតើវៀតណាមគិតយ៉ាងម៉េចក្នុងការតស៊ូប្រឆាំងនឹងស.រ.អ. ។ ភារកិច្ចធំមួយទៀតដែរគឺជួយខ្មែរក្នុងការផ្តល់អ្នកជំនាញការផ្នែកយោធា ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ផ្នែកសន្តិសុខ និងផ្នែកពេទ្យ ។ **ទីពីរ ជាភារកិច្ចលាក់មុខ គឺមានមុខងារក្នុងការជួយដោះស្រាយជម្លោះរវាងទ័ពខ្មែរក្រហមនិងយួនកុម**. ។ គណៈកម្មាធិការសម្ពន្ធការមានឈ្មោះមួយទៀតថា គណៈកម្មាធិការក្រុមប្រឹក្សា ។

៥-ការប្រឈមមុខដាក់គ្នាជាលើកដំបូងរវាងទ័ពយួនកុម.និងខ្មែរកុម.

ក្នុងរយៈពេលពីរឆ្នាំក្រោយរដ្ឋប្រហារលន់ណុល ថ្វីបើហាណូយមានការប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការដឹកនាំក្រុមខ្មែរបះបោរក៏ដោយ ក៏នៅតែមានការប៉ះទង្គិចគ្នាជារឿយៗរវាងយួនកុម.និងខ្មែរក្រហមនៅពេលដែលទ័ពព្រៃខ្មែរកើនចំនួនច្រើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។ សូម្បីតែមុនឆ្នាំ១៩៧០ ក៏មេដឹកនាំកំពូលប.ក.ក.បានសន្និដ្ឋានដែរថា **យួនមិនមែនជាសម្ពន្ធមិត្តគួរជាទីទុកចិត្តបានឡើយ** ។ ពេលដែលប.ក.ក.បានសម្រេចថាងើបបះបោរប្រឆាំងនឹងរដ្ឋាភិបាលសីហនុក្នុងឆ្នាំ១៩៦៨ យួនកុម.បានប្រកែកមិនគាំទ្រ ។ ប៉ុន្តែបើទោះជារដ្ឋប្រហារលន់ណុលឆ្នាំ១៩៧០បានប្តូរទិសនយោបាយរបស់ហាណូយនៅកម្ពុជា ដើម្បីឲ្យយួននិងខ្មែរកុម.មានសត្រូវរួមក៏ដោយ ក៏ភាពលេចឡើងផ្លោនៃចំណង់ត្រួតត្រារបស់ហាណូយទៅលើក្រុមខ្មែរបះបោរ ហាក់ដូចជាបានធ្វើឲ្យមេដឹកនាំប.ក.ក.ងាកបែរទៅប្រឆាំងនឹងយួនកុម.វិញ ។ នៅក្នុងសម័យប្រជុំសភាបក្ស ខែកញ្ញា១៩៧១ **មេប.ក.ក.បានតាំងចិត្តថា យួនជា"សត្រូវធំ"**យូរអង្វែងរបស់កម្ពុជា ។ សេចក្តីសម្រេចចិត្តមួយក៏បានធ្វើឡើងដើម្បីដេញទ័ពនិងកម្មាភិបាលយួនកុម.ចេញ ។

បើគិតទៅតាម **សនិទានភាព** *(ភាពសមហេតុសមផល)* នៃសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ប.ក.ក.នេះ គេគួរកត់សំគាល់ថា នៅពេលនោះកងទ័ពរដ្ឋាភិបាលលន់ណុលមានចំនួនច្រើនជាងទ័ពកុម្មុយនិស្តនៅស្រុកខ្មែរ ហើយដែលបីភាគបួននៃទ័ពកុម្មុយនិស្តទាំងនោះជាជនជាតិយួន ។

សំខាន់ជាងនេះទៅទៀត គឺថាកាលណោះយួនកុម.មិនទាន់បានជ្រួតជ្រាបពីនយោបាយរបស់ប.ក.ក.នៅឡើយទេ ។ ឯកសារមួយរបស់យួនវៀតកុងដែលបានផ្សាយដល់គ្រប់កងឯកភាពយួនកុម.ប្រតិបត្តិការក្នុងកម្ពុជានៅខែតុលា១៩៧១ បានធ្វើឲ្យមានការប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះជម្លោះរវាង"កងកម្លាំងជាមិត្ត និងកងកម្លាំងរបស់យើង" ។ ឯកសារនោះនិយាយអំពីតម្រូវការ ដើម្បីកែលម្អនូវ"គុណវិបត្តិទាំងឡាយដែលប៉ះពាល់ដល់មិត្តភាពនៃបក្ស និងប្រទេសទាំងពីរ" ។ ប៉ុន្តែឯកសារនោះមិនបានដៅបញ្ជាក់ថា ជម្លោះនោះជាចេតនានយោបាយរបស់មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទេ និងបានសុំឲ្យមានការសម្រុះសម្រួលអាកប្បកិរិយាពីខាងភាគីកម្មាភិបាលនិងកងទ័ពយួន:

"តើយើងដោះស្រាយទំនាស់ដែលតែងកើតមានឡើងជារឿយៗរវាងភាគីទាំងពីរនេះឲ្យបានត្រឹមត្រូវដោយរបៀបណា ? ជាមួយនឹងកម្លាំងប្រយុទ្ធដ៏ធំមួយដែលប្រតិបត្តិការនៅក្នុងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ការប៉ះទង្គិចគ្នានៃភាគីទាំងសងខាងគឺជាការមួយដែលគេចមិនផុត ។ ប្រជាជនទាំងពីរមានភាពខុសប្លែកគ្នាមួយ ។ យើងត្រូវខំធ្វើការប្រឹងប្រែងជាវិជ្ជមាន ដើម្បីកាត់បន្ថយនិងដោះស្រាយនូវទំនាស់នេះឲ្យបានសមស្រប ដោយគេមានការព្រួយបារម្ភចំពោះបក្សទាំងពីរ និងប្រជាជននៃប្រទេសទាំងពីរ ។

យើងត្រូវរក្សាភាពស្ងប់ស្ងៀមនិងភាពមិនលំអៀង ដើម្បីពិនិត្យមើលឲ្យបានត្រឹមត្រូវថាតើវិបត្តិនោះបណ្តាលមកពីខាងយើង ពីខាងខ្មែរ ឬពីខាងសត្រូវ ។ យើងត្រូវយល់ថា ការទទួលខុសត្រូវនៃបក្សរបស់យើង គឺដើម្បីរិតចំណងសាមគ្គីភាពរវាងបក្សខ្មែរនិងបក្សវៀតណាមដើម្បីផ្ចាញ់សត្រូវរួម ។"

មួយខែបន្ទាប់ពីសេចក្តីសម្រេចបណ្តេញរបស់មេប.ក.ក.មក កុំថាឡើយដល់ទៅយួនកុម. សូម្បីតែមេខ្មែរបះបោរខ្លះក៏មិនបានដឹងពីរឿងនេះផង ។ នៅដើមឆ្នាំ១៩៧២ ក្នុងពេលដែលកងឯកភាពធំៗជាច្រើនរបស់យួនខាងជើងបានដកចេញដោយស្ម័គ្រចិត្តពីកម្ពុជាដើម្បីវាយលុកវៀតណាមខាងត្បូង កម្មាភិបាលខ្លះនៃហ្ស៊ីងក៏ត្រូវបានបញ្ជាមិនឲ្យទាក់ទងនឹងយួនដែរ ។ សារាចរមួយចេញពីគណៈកម្មាធិការហ្ស៊ីងតំបន់២៥ (ក្នុងខេត្តកណ្តាល) បានដាក់បញ្ជាថា:

"នៅពេលដែលគេលិខិតធ្វើដំណើររបស់កម្មាភិបាលឬយោធាយួន កម្មាភិបាលយោធាកងឆ្មក់ឬកងឈ្លបខ្មែរត្រូវបង្ហាញនូវស្មារតីអន្តរជាតិនិយម គោរពគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងន័យជាសមភាព ហើយលើកលែងនូវ

ការខុសឆ្គងបន្តិចបន្តួច និងភាពមិនគប្បីពីអ្នកដំណើរ ។ ចំពោះកម្មាភិបាល ឬយោធាវៀតណាម ប្រតិបត្តិការក្នុងតំបន់២៥ដែលធ្វើដំណើរគ្មានសំបុត្រស្នាម ត្រូវបញ្ជូនទៅកន្លែងដើមវិញ ។ តែបើអ្នកដំណើរឥតសំបុត្រស្នាមមកពីក្រៅតំបន់២៥ អ្នកនោះត្រូវឃត់ទុកដើម្បីសួរចម្លើយ ។ ក្នុងករណីនេះ ជនឃាត់ខ្លួនគួរតែត្រូវទទួលបាននូវការគួរសមរាក់ទាក់ ។ អាកប្បកិរិយាមិនល្អ ដូចជាការអួតអាង ការគំរាមកំហែង ឬការសងសឹកជាដើមត្រូវតែចៀសវាង ។"

ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ខ្មែរក្រហមជាច្រើនកងឯកភាពបានចាប់ជីវិត និងធ្វើឃាតកម្មពួកកម្មាភិបាលវៀតកុងរួចទៅហើយនៅចុងឆ្នាំ១៩៧១ ។ មេខ្មែរកុម.ខ្លះ (ទំនងជាខ្មែរវៀតមិញដែលមិនត្រូវបានចូលក្នុងប.ក.ក. របស់ប៉ុលពត) បានពន្យល់ហេតុការណ៍ដល់សម្ព័ន្ធមិត្តយួនរបស់គេ ថាជាការជ្រៀតជ្រែករបស់ភ្នាក់ងារខ្មាំង ។ ឧទាហរណ៍: សំបុត្រមួយពីលេខាធិការបក្សថ្នាក់តំបន់ផ្ញើទៅប្រធានសម្ព័ន្ធការវៀតណាម បានបញ្ជាក់យ៉ាងនេះ:

"សមមិត្ត ប្រាហាយ ជាទីគោរព!

ដោយមានសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធរវាងបក្សកុម្មុយនិស្តនៃប្រទេសទាំងពីរ កងកម្លាំងបដិវត្តខ្មែរបានរំដោះទឹកដីកម្ពុជាពាក់កណ្តាលហើយ ។ ប៉ុន្តែក្រៅពីការបានសម្រេចខាងផ្នែកយោធា ការប៉ះទង្គិចគ្នារវាងខ្មែរនិងកងឯកភាពជាមិត្តបានរីករាលដាលឡើងដែលជាហេតុបណ្តាលឲ្យកម្មាភិបាលនិងយោធាវៀតណាមមួយចំនួនស្លាប់ ជាពិសេសចាប់តាំងពីដើមឆ្នាំ១៩៧១មកទល់នឹងពេលនេះ ។ គេក៏ទើបតែនឹងដឹងពីឫសគល់នៃឧប្បត្តិហេតុនៅពេលថ្មីៗនេះដែរ នៅពេលដែលយើងបានរកឃើញថា អនត្តការ (ការបំផ្លិចបំផ្លាញដោយចេតនា) របស់ខ្មាំងបានបង្កប់នៅក្នុងកងឯកភាពជាមិត្ត និងទីភ្នាក់ងារជាច្រើនដើម្បីធ្វើអនត្តការនិងដើម្បីឲ្យមានការបាក់បែកគ្នារវាងមិត្តនិងមិត្ត ។"

មេខ្មែរក្រហមបានពិពណ៌នាអំពីហេតុការណ៍ជាក់ស្តែង ដែលបានកើតឡើងក្នុងឃាតកម្មរបស់"សមមិត្តវៀតណាម"ក្នុងពេលកន្លងទៅ ។ ពួកគេក៏បានអះអាងដែរថា: "ក្នុងករណីបែបនេះ យើងខ្ញុំក៏បានបញ្ជាជាបន្ទាន់ដែរ ឲ្យកងកម្លាំងរបស់យើងចាប់ខ្លួនជនដៃដល់យកទៅប្រហារជីវិតចោលហើយ" ។ ប៉ុន្តែនៅមានសញ្ញាជាច្រើនទៀតដែលបញ្ជាក់ពី **ភាពមិនលេងសើច** របស់ពួកខ្មែរក្រហមចំពោះបញ្ហានេះ:

"ខ្ញុំសូមពន្យល់ប្រាប់មិត្តថា បើមានហេតុការណ៍បែបនេះកើតឡើង គួរតែមិត្តរាយការណ៍មកអង្គបញ្ជាការរបស់យើងដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា មិត្តមិនគប្បីនៅស្ងៀមចាំសងសឹកឡើយ ។ ធ្វើបែបនេះនាំឲ្យតែបែកបាក់គ្នាប៉ុណ្ណោះ ។ ខ្ញុំយល់ថាជាការមិនសមស្របសោះក្នុងការដែលមិត្តបញ្ជាកងកម្លាំងរបស់ខ្លួនឲ្យមកប្រឆាំង

និងកងកម្លាំងយើងដែលបណ្ដាលឲ្យអន់ថយដល់អធិបតេយ្យភាពរបស់យើង ។ ទីបំផុត ដើម្បីរក្សាមិត្តភាពរវាងខ្មែរនិងវៀតណាម ខ្ញុំសុំស្នើរដល់មិត្តឲ្យរាយការណ៍មកខ្ញុំនូវគ្រប់ឧប្បត្តិហេតុដែលកើតមានឡើង ។ ខ្ញុំប្ដេជ្ញាថានឹងដាក់ទណ្ឌកម្មជាទម្ងន់ដល់អ្នកធ្វើខុស ។"

៦_ការខ្វែងគំនិតគ្នាលើយុទ្ធសាស្ត្រចរចាចំពោះរឿងវៀតណាមៈ

ប្តីបើវាមិនមែនជាមូលហេតុនៃការដួលរលំរបស់គេក៏ដោយ សភាពខុសគ្នារវាងខ្មែរក្រហមនិងវៀតណាមចំពោះកិច្ចចរចាប្រកបដោយយុទ្ធសាស្ត្រនយោបាយ បានលេចចេញជារូបរាងឡើងគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍នៅទីបញ្ចប់នៃកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពនៅទីក្រុងប៉ារីស ក្នុងខែតុលា១៩៧២ ។ យួនកុម.ចង់ឲ្យខ្មែរក្រហមដើរតាមគំរូរបស់គេនិងចង់ឲ្យចរចាជាមួយស.រ.អ.និងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ។ នៅឆ្នាំ១៩៧៣ ប្រទេសចិនដែលមេខ្មែរក្រហមចាត់ទុកថាជាមិត្ត ក៏ចូលចិត្តចង់ឲ្យមានកិច្ចចរចាគ្នានេះដែរ ។ ប៉ុន្តែ ខ្មែរក្រហមបានជំទាស់គ្រប់ការប៉ុនប៉ងទាំងឡាយដែលជាការផ្ដើមគំនិតរបស់យួននិងចិន ។ ឥរិយាបថរបស់ពួកខ្មែរក្រហម ដូចខៀវសំផននិងហ៊ូនិមបានបញ្ជាក់ គឺថាគ្មានការចរចានិងគ្មានការឈប់បាញ់គ្នានៅនឹងកន្លែងឡើយ គឺមានតែការប្រយុទ្ធដល់ទីបំផុតតែប៉ុណ្ណោះ ។

ប៉ុន្តែសីហនុ ក្រោមឥទ្ធិពលជូអេនឡាយនិងផាំវ៉ាន់ដុង ទំនងជាមិនចូលរួមជាមួយនឹងការទាត់ចោលយ៉ាងដាច់អហង្ការរបស់ពួកខ្មែរក្រហមស្តីពីកិច្ចចរចានិងការសម្រុះសម្រួលគ្នានេះឡើយ ។ បន្ទាប់ពីការចុះហត្ថលេខាស្តីពីកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពវៀតណាមនៅទីក្រុងប៉ារីសក្នុងខែមករា១៩៧៣មក សីហនុបានធ្វើទស្សនកិច្ចនៅវៀតណាមខាងជើង ក្នុងនាមជាភាគីប្រតិភូដែលចូលរួមដោយមេខ្មែរក្រហម **អៀងសារី** និង**គាតចុន**ផងដែរ ។នៅក្នុងពិធីជប់លាងថ្ងៃត្រង់មួយ នាទីក្រុងហាណូយថ្ងៃ៣០មករា១៩៧៣ សីហនុបានប្រកាសថានយោបាយរបស់ហ្វ៊ុងដែលមានរូបទ្រង់ជាប្រធាន បានត្រូវកែប្រែដោយជាប់ទាក់ទិនទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងឈប់បាញ់គ្នានៅវៀតណាម ។ យោងតាមអ្នកឆ្លើយឆ្លងព័ត៌មាននៃទីភ្នាក់ងារសារព័ត៌មានបារាំង (AFP) ពីរនាក់នៅពេលជប់លាងនោះ សម្តេចសីហនុបានបញ្ជាក់ថា នយោបាយថ្មីរបស់ទ្រង់គឺ: "ការបើកផ្លូវទៅរកកិច្ចចរចាជាមួយស.រ.អ. ការកាត់បន្ថយនូវសកម្មភាពយោធារបស់ក្រុមតស៊ូខ្មែរ និងផ្តល់ការលើកលែងទោសជាទូទៅនៅកម្ពុជា" ។

សីហនុក៏បានបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតដែរថា "បើស.រ.អ.ចង់លេងល្បែងមិត្តភាពជាមួយកម្ពុជាដែលជាប្រទេសឯករាជ្យនិងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធនោះយើង នឹងអាចមានលទ្ធភាពឈោងទៅដល់ការសម្រុះសម្រួលមួយដ៏ចាប់រហ័សជាមួយរដ្ឋាភិបាលទីក្រុងវ៉ាស៊ីងតុន" ។ ប៉ុន្តែ សីហនុបានបន្ថែមថា: "លន់_ណុលនិងបនក្បត់របស់គេត្រូវតែដកថយ (ចូលនិវត្តន៍) បើសិនជាមានការព្រមព្រៀងបែបនោះ" ។ ជាទីបញ្ចប់ហើយសំខាន់បំផុត សីហនុបានទាមទារថា

នយោបាយថ្មីរបស់ទ្រង់បានត្រូវទទួលការគាំទ្រពេញបន្ទុកពីនាយករដ្ឋមន្ត្រីទីមួយចិន **ជូអេនឡាយ** និងពីនាយករដ្ឋ-មន្ត្រីទីមួយវៀតណាមខាងជើង **ផាំវ៉ាន់ដុង** ។ ប៉ុន្តែនយោបាយថ្មីនោះមិនត្រូវបានយល់ព្រមដោយមេខ្មែរក្រហមនៅក្នុងស្រុកឡើយ ។ នៅពេលក្រោយបន្តិចមកអង្គការដឹកនាំខ្មែរក្រហមហាក់ដូចជាបានឆ្លើយថា **ទេ** ។ នៅថ្ងៃ១កុម្ភៈ វៀតណាមខាងជើងបានបញ្ជាក់ជាសាធារណៈ ថាគេនៅជាប់ជាមួយនឹងកិរិយាបទមិនសម្របសម្រួលដ៏រឹងត្អឹងដែលប្រកាសឡើងដោយសីហនុនៅខែមីនា១៩៧០ ។

ពួកខ្មែរក្រហមបានច្រានចោលនូវការគាំទ្ររបស់សីហនុ ចំពោះមាគ៌ានយោបាយឆ្ពោះទៅរកអំណាចដែលជាការជួយទៅនឹងបំណងរបស់វៀតណាមខាងជើងនិងចិន ។ នៅក្នុងសៀវភៅខ្មៅដែលបានចេញផ្សាយនៅខែកញ្ញា១៩៧៨ ដើម្បីបង្ហាញនូវជម្លោះរបស់គេជាមួយយួន ខ្មែរក្រហមបានអះអាងថា ពួកយួនបានបង្ខំទាញច្រានពួកគេនៅពេញឆ្នាំ១៩៧២ ហើយជាពិសេសនៅខែមករា១៩៧៣ ដើម្បីឱ្យពួកគេចរចាលើកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពនៅកម្ពុជា ។ យើងនឹងឃើញថា វៀតណាមមានមូលហេតុសមរម្យក្នុងការចង់ឱ្យមានកិច្ចចរចានៅកម្ពុជា ។

ការមិនចុះសម្រុងគ្នា ម្យ៉ាងរវាងខ្មែរក្រហម និងម្យ៉ាងទៀតរវាងវៀតណាមខាងជើងនិងចិនស្តីពីយុទ្ធសាស្ត្រនៃកិច្ចចរចា មិនបានពន្យល់អំពីយុទ្ធសាស្ត្រយោធាដ៏ចម្លែករបស់ខ្មែរក្រហមនៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៣ទេ ។ ការចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងប៉ារីស ស្តីពីវៀតណាមនៅខែមករា១៩៧៣ បានបង្វែរការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ស.រ.អ.ភាគច្រើនមកលើកម្ពុជាវិញ ។ នៅថ្ងៃ៣០មិថុនា ប្រធានាធិបតីនៃស.រ.អ.បានត្រូវបង្ខំដោយការគាបសង្កត់ពីសភាអាមេរិកាំងឱ្យចុះហត្ថលេខាលើច្បាប់មួយ ស្តីពីការបញ្ឈប់ប្រតិបត្តិការសឹករបស់អាមេរិកាំងនៅឥណ្ឌូចិននៅថ្ងៃ១៥ សីហា ។ នេះបានសេចក្តីថា ការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់អាមេរិកាំងត្រូវបញ្ចប់នៅថ្ងៃនោះឯង ។ ផ្ទុយទៅវិញ ខ្មែរក្រហមមិនបានរង់ចាំដល់ថ្ងៃកំណត់១៥សីហានោះទេ ពួកគេបែរជាបើកការវាយលុកដ៏ធំមួយសំរុកទៅលើទីក្រុងភ្នំពេញនៅខែកក្កដា ក្រោមការទម្លាក់គ្រាប់បែកដូចទឹកភ្លៀងពីស.រ.អ. ។

មិនមែនតែការវាយលុករបស់ខ្មែរក្រហមទទួលបរាជ័យប៉ុណ្ណោះទេ គឺវាបានទាំងបណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ហិនហោចដ៏ធំធេងថែមទៀត ។ ហេតុអ្វីបានជាប.ក.ក.មិនពន្យាការវាយលុករហូតដល់ថ្ងៃ១៥សីហា ? កស្តុតាងបានបញ្ជាក់ថា ពួកគេបានដាក់បញ្ជាដល់មេទ័ពរបស់គេថា ត្រូវវាយយកភ្នំពេញឱ្យបានមុនខែសីហា ដើម្បី"បញ្ជាក់ដល់ពិភពលោកថាពួកគេអាចផ្តួលរំលំ ស.រ.អ.បាន" ។ នេះចង់ផ្តល់មតិថា ការសម្រេចចិត្តរបស់ខ្មែរក្រហមគឺមិនមែនធ្វើឡើងតាមភាព **សមហេតុផល** ខាងផ្នែកកម្លាំងយោធាទេ តែគឺធ្វើឡើងតាមជំនឿផ្តាច់មុខនៃមនោគមន៍វិជ្ជាដែលគេស្រមៃថាជាគុណសម្បត្តិរបស់ខ្មែរកុម្មុយនិស្ត និងថាជាការប៉ិនប្រសប់របស់គេដើម្បីបង្ហាប់មុខប.ក.វ. ។ បើ

ដូច្នោះមែន ការផ្តល់មតិនេះបានបញ្ជាក់ឲ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែតនូវបំណងនៃសេចក្តីសម្រេចបណ្តេញកងទ័ពនិងទីប្រឹក្សាយួនចេញនៅខែកញ្ញា១៩៧១ ។

៧_ការឃោសនារបស់ខ្មែរក្រហមដើម្បីបណ្តេញវៀតណាមៈ

នៅពេលដែលសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ថ្នាក់លើនៃប.ក.ក. ក្នុងការបណ្តេញយួនចេញពីកម្ពុជាត្រូវបានដាក់ឲ្យអនុវត្តនៅឆ្នាំ១៩៧២មក វិធានការដែលគេប្រើជារឿយៗ គឺគេឲ្យកម្មាភិបាលនៃប.ក.ក.នៅក្នុងស្រុក (ឧទាហរណ៍ដូចជាពួកអ្នកដែលមិនបានទៅហ្វឹកហាត់នៅហាណូយ) ជាពិសេសកម្មាភិបាលថ្នាក់ភូមិភាគឬថ្នាក់តំបន់បើកកិច្ចចរចាជាមួយកងទ័ពឬកម្មាភិបាលបក្សរបស់យួន សុំឲ្យពួកគេថយចេញពីកម្ពុជា ។ បើយួនមិនព្រមចេញបាតុកម្មប្រជាជនមួយនឹងត្រូវរៀបចំឡើងដោយកម្មាភិបាលក្នុងស្រុកដើម្បីប្រឆាំងនឹងពួកគេ ។ បើធ្វើប៉ុណ្ណេះហើយយួនមិនព្រមចេញទៀត គេនឹងដេញដោយអាវុធម្តង ។ ការប្រយុទ្ធគ្នាតែងកើតឡើងជារឿយៗនៅចុងឆ្នាំ ១៩៧២ និងពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៣ ។

ចាប់ពីចុងឆ្នាំ១៩៧១រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៤ ប៉ុលពតបានធ្វើការបោសសំអាតជាសម្ងាត់មួយទៅលើពួក ខ.វ.ម. ។ គេមិនដែលបានប្រកាសជាសាធារណៈទេអំពីរឿងនេះ ។ ជនរងគ្រោះត្រូវគេបោកបញ្ឆោតថា ទៅប្រជុំទៅរៀនសូត្រ ឬទៅចូលរួមក្នុងពិធីបុណ្យ រួចហើយត្រូវគេសម្លាប់ចោលដោយស្ងាត់ៗ ។ ការកិច្ចចាប់ចងនិងកម្ទេចពួកខ.វ.ម.ត្រូវទទួលបន្ទុកដោយនគរបាល (សន្តិសុខ) ដែលជាសាខាមួយរបស់ប.ក.ក. ។

ថ្វីបើការបោសសំអាតពួកខ.វ.ម.បានប្រព្រឹត្តទៅដោយលាក់មុខក៏ដោយ ក៏អាកប្បកិរិយារបស់ពួកខ្មែរក្រហមបានសំដែងចេញរួចទៅហើយចំពោះក្រុមខ្មែរបះបោរឯទៀត ។ តាមសំដីអ៊ិតសារិន ខ្មែរមិនមែនកុម្មុយនិស្តម្នាក់ ដែលបានចូលព្រៃជាមួយខ្មែរក្រហមក្នុងឆ្នាំ១៩៧២បាននិយាយថាៈ

> **"ចំពោះវៀតណាមខាងជើង ប.ក.ក.មានសហប្រតិបត្តិការជិតស្និទ្ធល្អណាស់ តែគេចូលចិត្តចិនក្រហមច្រើនជាង ។ ការមិនទុកចិត្តយួនខាងជើងតែងតែមាន គ្រាន់តែគេមិនសំដែងចេញប៉ុណ្ណោះ ។ ហ៊ូយន់បាននិយាយថា ប.ក.ក.បានដឹងមុនរួចអស់ហើយ ហើយក៏បានប្រុងប្រៀបចំពោះគ្រោះថ្នាក់ពីពួកវ.ក.និងយួនខាងជើង ។ ប.ក.ក.មាននិន្នាការទៅខាងចិនក្រហមច្រើនជាង ។ គេឃើញចិនមានការគាំទ្រមិនប្រែប្រួល, មានប្រសិទ្ធិភាព និងមិនគិតផលប្រយោជន៍ ។ គេយកគំរូតាមចិនក្នុងការដឹកនាំ ។ គេគួរកត់សំគាល់ដែរថា កម្មាភិបាលជាន់ខ្ពស់នៃបក្សជាច្រើនសុទ្ធតែជាអ្នកសង្គមនិយមនិន្នាការចិន ។ បក្សក៏មើលឃើញផងដែរថា ប្រទេសចិនជាកូនជញ្ជីងសំរាប់ទប់ទល់នឹងគ្រោះថ្នាក់វៀតណាម" ។**

ពួកខ្មែរវ.ម.ភ្លាមនៅពេលដែលគេត្រឡប់មកពីហាណូយវិញជាមួយកងទ័ពវ.ខ.ជ.នៅដើមឆ្នាំ១៩៧០ និងម្តងទៀតក្រោយថ្ងៃជ័យជំនះឆ្នាំ១៩៧៥ ។ ប៉ុណ្ណោះហើយ ប.ព.និងដៃដើងនៅតែមិនអស់ចិត្ត ចេះតែសង្ស័យថាភ្នាក់ងារយួនហាណូយនៅពួនលាក់ខ្លួនក្នុងបក្សជានិច្ច ។

ការភ័យព្រួយទីពីរ គឺខ្មាំងផ្ទៃក្នុង ។ ចាប់ពីខែធ្នូ១៩៧៦មក មេដឹកនាំបក្សនិយាយឥតឈប់ឈរអំពីរឿងនេះ ។ ដូចជា: "យើងគួរសួរថា **តើខ្មែរក្បត់បង្កប់នៅក្នុងបក្សអស់ហើយ ឬនៅ** ? បើតាមការសង្កេតរបស់យើងក្នុងរយៈពេលដប់ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ច្បាស់ណាស់ថាខ្មាំងនៅដដែល... ។ ពួកក្បត់នៅតែបន្តសកម្មភាពពីគ្រប់ទិសទី" ។

របាយការណ៍បានបន្តព្រមានថា: "មេរោគលាក់ខ្លួននៅក្នុងបក្សក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ប្រជាជននិងប្រជាធិបតេយ្យនាឆ្នាំ១៩៦០និងដើមឆ្នាំ១៩៧០ ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មាគ៌ាដឹកនាំបក្សទុកចិត្តថា ដោយបដិវត្តន៍សង្គមនិយមមានការចំរើនជឿនលឿន បក្សយើងអាចរកមេរោគចង្រៃឃើញ ហើយយើងនឹងបំផ្លាញវាចោលទៅតាមធម្មជាតិពិតនៃបដិវត្តន៍សង្គមនិយម" ។

ខ្មែរក្រហមបានចាប់ផ្តើមបោសសំអាតផ្ទៃក្នុងនៅចុងឆ្នាំ១៩៧៦និង១៩៧៧ ។ ការបោសសម្អាតទំនងជាចាប់ផ្តើមពីថ្នាក់ដឹកនាំប.ក.ក.ទៅមុន ។ នៅពីរខែដំបូងនៃឆ្នាំ១៩៧៧ ចៅហ្វាយខេត្តភាគខាងលិចបួននាក់ត្រូវគេសម្លាប់ ហើយស្នងការរបស់គេត្រូវចាប់ខ្លួនបញ្ជូនទៅកន្លែងគ្មានដំណឹង ។ បើតាមមន្ត្រីយោធាថៃម្នាក់បានឲ្យដឹងថា ការបោសសម្អាតនេះបណ្តាលមកពីការប៉ុនប៉ងធ្វើរដ្ឋប្រហាររបស់ភូមិភាគពាយព្យ ។

ការកាប់សម្លាប់យ៉ាងលឿនរហ័សគួរឲ្យរន្ធត់នេះ បានត្រូវគេកត់ត្រាទុករៀងរាល់ឆ្នាំនៅមន្ទីរសួរចម្លើយនិងធ្វើទារុណកម្មទួលស្លែង ។ ទីនោះ គ្រាន់តែបង្ហាញមួយផ្នែកតូចនៃអំពើកាប់សម្លាប់របស់ខ្មែរក្រហមប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែវាក៏បានធ្វើឲ្យឃើញផងដែរនូវទំហំនៃអំពើព្រៃផ្សៃដែលប.ព.បានប្រចាំងនឹងរបបរបស់ខ្លួន ។ ឆ្នាំ១៩៧៥ គុកទួលស្លែងមានអ្នកទោស២០០នាក់, ១៩៧៦មាន២២៥០នាក់, ១៩៧៧មានជាង៦០០០នាក់, និងឆ្នាំ១៩៧៨មានជិត១ម៉ឺននាក់ ។ មនុស្សទាំងនោះត្រូវគេចោទប្រកាន់ថាជាខ្មាំង និងត្រូវគេធ្វើទារុណកម្ម បង្ខំឲ្យឆ្លើយសារភាពជាលាយលក្ខណ៍អក្សរថាខ្លួនបានក្បត់បក្សឬក្បត់ជាតិ ។ ដូចរបបកុម្មុយនិស្តខ្លះ មានសូវៀតរបស់ស្តាលីន និងចិនរបស់ម៉ៅជាដើម ជនរងគ្រោះខ្លះជាមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់របស់បក្ស ហើយខ្លះថែមទាំងជាមិត្តផ្ទាល់របស់ប.ព.ទៀតផង ។ ដូចឧទាហរណ៍នៅសហភាពសូវៀតឬនៅចិនដែរ ជនរងគ្រោះទាំងនោះភាគច្រើនសុទ្ធតែឆ្លើយសារភាពតាមការបង្ខិតបង្ខំ ។ ចំណែកនៅឆ្នាំ១៩៧៧ អ្នកទោសសុទ្ធតែត្រូវគេចោទដោយឥតទំនងពីបទថា ជាភ្នាក់ងារយួនឬ

ភ្នាក់ងារ សេអ៊ីអា ។ យោងតាមរបាយការណ៍ក្រសួងសន្តិសុខកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (ក.ប.) ផែនការក្បត់ប្រឆាំងនឹងបដិវត្តន៍កម្ពុជាគឺបណ្តាលមកពីការឃុបឃិតសមគំនិតគ្នារវាងសូវៀត អាមេរិកាំង ថៃ និងវៀតណាម ។

គំរោងផែនការដ៏អស្ចារ្យនេះដែលបានរៀបចំគ្រោងទុកយ៉ាងហ្មត់ចត់ និងសហការគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាលើកដំបូងដើម្បីបំផ្លាញក.ប. គឺជាឧទាហរណ៍គំរូនៃការកសាង"សហគមន៍ប្របូកប្របល់មួយ" ។

គំនិតនយោបាយការបរទេសរបស់ខ្មែរក្រហម ត្រូវបានទទួលឥទ្ធិពលខ្លះដែរពីភាពក្រពុលមុខនៃមេដឹកនាំរបស់ខ្លួន ។ តែមួយភាគធំត្រូវបានបំពាក់បំប៉នដោយទ្រឹស្តីមនោគមន៍វិជ្ជាត្រឹមត្រូវ ។ ដូចយើងបានឃើញហើយនៅក្នុងនយោបាយក្នុងស្រុក **ផ្នែកអនុវត្ត** ខ្មែរក្រហមបានប្រព្រឹត្តជ្រុលហួសព្រំដែនចំពោះការប្រតិបត្តិមនោគមន៍វិជ្ជាម៉ៅសេទុង ។ ឯ**ផ្នែកទ្រឹស្តីវិញ** ក្នុងនយោបាយក្រៅស្រុក ខ្មែរក្រហមបានឱបក្រសោបយកទស្សនៈមនោគមន៍វិជ្ជាពីរបស់ម៉ៅ ។ **ទីមួយគឺទ្រឹស្តីខ្លួនទីពឹងខ្លួន** ។ ខុសពីអ្នកដឹកនាំមុនៗ វិទ្យុក.ប.ភ្នំពេញបានបញ្ជាក់ថា "គ្មាននរណាមួយរស់នៅយ៉ាងអាម៉ាស់ដោយការសុំទានដូចពួកបនលន់ណុលទេ... ។ ខុសពីពួកក្បត់សាធារណរដ្ឋទាំងស្រុងកម្ពុជាថ្មីឥឡូវនេះមានសមត្ថភាពនឹងឧបត្ថម្ភខ្លួនឯងបាន" ។

ទ្រឹស្តីនេះត្រូវបានគេលើកតម្កើង និងត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងឯកសារបក្សទៀតផង:

"យើងគ្មានជំនួយពីបរទេសខាងផ្នែកឧស្សាហកម្មនិងកសិកម្មទេ...។ និយាយជាទូទៅ ប្រទេសសង្គមនិយមឯទៀតបានទទួលជំនួយបរទេសសន្ធឹកសន្ធាប់ណាស់ក្រោយពេលរំដោះ ។ ពេលនេះ យើងបានជំនួយតិចតួចប៉ុណ្ណោះពីចិន តែមិនជាក្រាស់ក្រែលទេបើប្រៀបធៀបនឹងប្រទេសឯទៀត ។ នេះជានយោបាយបក្សយើង ។ បើយើងដើរសុំទានគេវាបានខ្លះមែន តែវានឹងប៉ះពាល់ដល់មាគ៌ានយោបាយយើង ។"

ទ្រឹស្តីទីពីររបស់ម៉ៅ គឺជាអាទិភាព **កត្តាជំនឿនៃឆន្ទៈមនុស្ស** និងភាពបរិសុទ្ធនៃមនោគមន៍វិជ្ជា ដើម្បីយកជ័យជំនះលើ **កត្តាសម្ភារៈ** ។ ជាសាធារណៈ ខ្មែរក្រហមនិយាយថា: "មហាជោគជ័យរបស់បដិវត្តន៍កម្ពុជាដែលមានមូលដ្ឋានឈរលើសម្បជញ្ញៈនយោបាយនិងសីលធម៌បដិវត្ត ជាសក្ខីភាពដែលមិនអាចប្រកែកបានថា កត្តាមនុស្ស គឺជា **កត្តាគន្លឹះ** ឯកត្តាសម្ភារៈគ្រាន់តែជា កត្តាបន្ទាប់បន្សំ ប៉ុណ្ណោះ" ។

សារៈសំខាន់នៃកត្តាមនុស្សខាងផ្នែកកម្លាំងនិងជោគជ័យនយោបាយឬយោធា ក៏ត្រូវបានបញ្ជាក់នៅក្នុងឯកសារផ្ទៃក្នុងរបស់បក្សដែរ ។ ដូចជានៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៦ ឯកសារចែងថា: "បញ្ហាកទេសមិនមែនជាកត្តាផ្តាច់ព្រាត់ទេ, កត្តាផ្តាច់ព្រាត់របស់បដិវត្តន៍គឺ *នយោបាយបដិវត្តប្រជាជន និងបដិវត្តវិធីសាស្ត្រ*" ។

ជាថ្មីម្តងទៀត ទិនានុប្បវត្តិរបស់បក្សឈ្មោះ **ទង់បដិវត្ត**ចេញខែមិថុនា១៩៧៦ បានធ្វើវិភាគអំពីការ

គស៊ូជាបន្តរវាងបដិវត្តន៍ និងប្រតិបដិវត្តន៍ (ប្រឆាំងបដិវត្តន៍) ដែលមានសេចក្តីថា:

"តើខ្លាំងខ្លាំងឬខ្សោយ ? បញ្ហានេះមិនមែននៅលើគេទេ គឺនៅលើយើង ។ បើយើងប្តេជ្ញាជាប្រើវិធានការដាច់ខាត ខ្លាំងនឹងផតជ័យ ។ ពួកគេនឹងបែកខ្ចាត់ខ្ចាយ និងត្រូវកម្ទេចជាដុំតូចៗ ។ ពេលណាយើងខ្លាំង ខ្មាំងចុះខ្សោយ ។ ពេលណាយើងខ្សោយ ខ្មាំងខ្លាំងវិញ ។ យើងខ្លាំងមានន័យថា យើងមានទស្សនៈត្រឹមត្រូវ និងអនុវត្តនូវវិធានការនយោបាយនិងយោធាសមស្រប ។"

៣_អនុវត្តនីតោលការណ៍"ខ្លួនទីពឹងខ្លួន":ការទូតនិងពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស

ក្នុងលំនាំទូទៅនៃទំនាក់ទំនងផ្លូវទូត នយោបាយក្រៅប្រទេសរបស់ក.ប.ហាក់ដូចជាបានអនុវត្ត **ការស្អប់បរទេស**តាមគំរូបដិវត្តន៍វប្បធម៌របស់ម៉ៅ ។ គ្រាន់តែក្រោយពេលគេដណ្តើមអំណាចបានភ្លាម គេបានបណ្តេញពួកបរទេសនិងអ្នកការទូតស្ទើរតែគ្រប់ប្រទេសចេញមួយរំពេច ។ មកដល់ដើមឆ្នាំ១៩៧៨ នៅភ្នំពេញមានតែស្ថានទូតចិន កូរ៉េខាងជើង អាល់បានី យូហ្គោស្លាវី លាវ និងអេហ្ស៊ីបប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកពពួកប្រទេសដែលជាសមាជិកនៃកតិកាសញ្ញា Warsawវិញ មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយរបបថ្មីនេះទេ លើកលែងតែប្រទេសរូម៉ានីមួយប៉ុណ្ណោះ ដោយហេតុថាសហភាពសូវៀតចង់ភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងធម្មតាជាមួយក.ប. ។

អ្នកការទូតបរទេសដែលមានទីតាំងនៅភ្នំពេញ ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការឃ្លាំមើលយ៉ាងល្អិតល្អន់ ដោយអនុញ្ញាតឲ្យមានការទាក់ទងគ្នាបន្តិចបន្តួច ហើយនិង **គ្មានការទាក់ទងទាល់តែសោះជាមួយនិងប្រជាជនខ្មែរ** ។ គេទាំងឡាយរស់នៅក្នុងប្រទេសមួយដែលបិទស្ទើរតែជិតឈឹង ។

ក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំកន្លះក្រោយពីកាន់អំណាច រដ្ឋាភិបាលក.ប.មិនបានធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយបរទេសណាទេ តែអាចជាមានធ្វើជាមួយចិននិងកូរ៉េខាងជើង (បើទោះសេចក្តីពិស្តាអំពីរឿងនេះជារឿងសម្ងាត់ក៏ដោយ) ។ ថ្នាក់ដឹកនាំប.ក.ក.យោងទៅលើហេតុនោះថាជា នយោបាយ"ខ្លួនទីពឹងខ្លួន" ។

នៅដើមឆ្នាំ១៩៧៦ មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមចាប់ពង្រីកទំនាក់ទំនងផ្លូវទូតជាមួយប្រទេសមិនមែនកុម្មុយនិស្តដែលរីកចំរើនក្នុងពិភពលោក ។ ថ្ងៃ២៣មេសា ភ្ជាប់ជាមួយប្រទេសមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ប៉េរូ និងថ្ងៃ២៨មេសាជាមួយនឹងប្រទេសសេរី ម៉ាឡេស៊ី ។ នៅពាក់កណ្តាលខែឧសភាប្រទេសជាសមាជិកទាំងអស់នៃសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអគ្នេយ៍ (ASEAN) លើកលែងតែឥណ្ឌូណេស៊ីមួយចេញ បានដាក់ទូតជាមួយក.ប. ។ ការប្រកែករបស់ឥណ្ឌូណេស៊ីប្រហែលបណ្តាលមកពីប្រទេសនេះមិនទុកចិត្តចិនដែលជាចៅហ្វាយរបស់ខ្មែរក្រហម ។ មូលហេតុដែលសំខាន់ជាងនេះទៅទៀតគឺ ក.ប.គាំទ្រសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យទីម័រខាងកើត (EastTimor).

វាជាការច្បាស់ណាស់ដែលថាខ្មែរក្រហមមានបំណងផ្ដាច់ប្រជាជនរបស់ខ្លួនឲ្យនៅឆ្ងាយពីពិភពលោក ។ ពួកគេខំខ្នះខ្នែងយ៉ាងអស់សង្ឃឹមរកការទទួលស្គាល់របបរបស់ខ្លួនពីប្រទេសនានា ជាពិសេសប្រទេសតតិយលោក។ បំណងរបស់គេគឺដើម្បីគាំទ្រខាងផ្លូវនយោបាយដែលមានភាពតឹងតែងកាន់តែខ្លាំងឡើងៗនៅក្នុងជម្លោះជាមួយយួន កុម. ថ្វីបើជម្លោះនោះស្ថិតនៅក្នុងភាពបិទបាំងខ្លះក៏ដោយ ។

ថ្ងៃ៣មករា១៩៧៧ ក.ប.បានភ្ជាប់ទូតជាមួយប្រទេសហុល្លង់ (Netherlands) ។ នៅចុងខែមករា គណៈប្រតិភូសេដ្ឋកិច្ចមួយរបស់យូហ្គោស្លាវីបានមកទស្សនាកម្ពុជា ។ ប្រទេសទាំងពីរបានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងសហការគ្នាមួយខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនិងពាណិជ្ជកម្ម ហើយបានប្រកាសថា យូហ្គោស្លាវីនឹងផ្ដល់ជំនួយជាគ្រឿងបរិក្ខាកសិកម្មដល់ក.ប.។ ខែកុម្ភៈ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស អៀងសារី បានដឹកនាំគណៈប្រតិភូមួយទៅប្រទេសភូមា ។ នៅចុងខែនោះគាត់បានទស្សនាប្រទេសម៉ាឡេស៊ី និងបានពិភាក្សាអំពីអនាគតទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ចនៃប្រទេសទាំងពីរផង ។ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសម៉ាឡេស៊ីបានសន្យាថា នឹងជួយកសាងកម្ពុជាជាថ្មីឡើងវិញ ។

ការផុះឡើងនៃនយោបាយជំនួញក្រៅប្រទេសបានឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញនូវគម្លាតឆ្ងាយនៃឧត្ដមគតិខ្លួនទីពឹងខ្លួន ។ នៅខែតុលា១៩៧៦ រដ្ឋាភិបាលក.ប.បានបង្កើតអគារពាណិជ្ជកម្មមួយនៅហុងកុង ដើម្បីពង្រីកជំនួញក្រៅប្រទេស ។ ទំនិញនាំចូលពីប្រទេសជប៉ុនមាន ដែកថែបប្រហែល១ម៉ឺនតោន វាយនភណ្ឌ យានជំនិះ ផលិត-ផលគីមី និងគ្រឿងសំណង់ ។ ពីហុងកុង ក.ប.បាននាំចូលទំនិញតម្លៃរាប់លានដុល្លា ជាពិសេសជាតិគីមី វាយន-ភណ្ឌ ដែកនិងដែកថែបបរិក្ខាពេទ្យនិងថ្នាំពេទ្យ ថ្នាំសត្វឃាត ប្រេងឥន្ធនៈនិងបរិក្ខាដឹកជញ្ជូន ។ ក.ប.ត្រូវគេជឿថាបានសងបំណុលចិន មួយផ្នែកតាមការដឹកស្រូវ (មួយចំនួនដែលគេមិនដឹង) កៅស៊ូ និងម្រេចទៅឲ្យចិន កូរ៉េខាងជើងនិងលាវ ។ ប៉ុន្តែទំនិញនាំចូលពីជប៉ុននិងហុងកុង ត្រូវចិនចេញលុយឲ្យ ទំនងជាប្រាក់២០លានដុល្លាដែលចិនបានឲ្យកាលពីឆ្នាំ១៩៧៥ ។ ពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេសនេះបើប្រៀបធៀបទៅមានទំហំតូចហួស ។ ដូច្នេះដោយមានការពឹងផ្អែកមួយភាគទៅលើជំនួយសេដ្ឋកិច្ចចិន និងការនាំចូលនូវគ្រឿងបរិក្ខានិងឱសថ ក.ប.មិនបានអនុវត្តទាំងស្រុងនូវមាគ៌ា **ខ្លួនទីពឹងខ្លួន**ឡើយ ឯសេដ្ឋកិច្ចសោតក៏ជាសេដ្ឋកិច្ចឥតត្រីវិស័យ ។ ម្យ៉ាងទៀត នៅក្នុងចំណងមិត្តភាពខាងផ្លូវទូតក្ដីឬខាងសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រទេសក្ដី ក្នុងកំឡុងពេលខ្មែរក្រហមកាន់អំណាចបីឆ្នាំកន្លះ គេមិនដែលឃើញមានស.រ.អ.នៅក្នុងនោះឡើយ ។ ការបើកផ្លូវទៅរកកិច្ចចរចាមួយដោយរដ្ឋាភិបាល **ជីមីការទើរ** (Jimmy Carter) នៅថ្ងៃ១៤ មីនា១៩៧៧ តាមរយៈការិយាល័យសម្ពន្ធការដែលមានទីតាំងនៅប៉េកាំង បានត្រូវទាត់ចោលដោយរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសរបស់ ក.ប. ។

៤_សម្ពន្ធមិត្តកណ្តាលៈចិននិងកូរ៉េខាងជើង

បើទោះជាគេស្រែកប្រកាសអំពីគោលការណ៍"ខ្លួនទីពឹងខ្លួន"ក៏ដោយ ក៏កត្តាគន្លឹះនៃនយោបាយការបរទេសរបស់ក.ប.នៅតែជាសម្ពន្ធមិត្តស្អិតរមួតរបស់សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន(ស.ប.ច.)ដដែល ។ ក្នុងសម័យដែលម៉ៅសេទុងនៅរស់នៅឡើយ ប៉ុលពត អៀងសារី និងមេខ្មែរក្រហមជាច្រើនទៀតតែងលួចធ្វើទស្សនកិច្ចដោយស្ងាត់ៗទៅប្រទេសចិន ។ មានតែនៅខែកញ្ញា១៩៧៧ប៉ុណ្ណោះ គឺមួយឆ្នាំក្រោយមរណភាពរបស់ម៉ៅដែលប.ព.បានប្រកាសជាសាធារណៈអំពីទស្សនកិច្ចរបស់ខ្លួននៅស.ច.ប. ។ ទស្សនកិច្ចនេះត្រូវបានធ្វើឡើងមួយថ្ងៃក្រោយការប្រកាសបើកមុខជាសាធារណនៃបក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា ។

គណៈប្រតិភូខ្មែរក្រហម ដែលមានប៉ុលពត,អៀងសារី,វននវ៉េត,និងជួនជឿន ត្រូវបានទទួលអបអរដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រីនិងប្រធានបក្ស ហួគួហ្វេង ហើយនិងមានការលាងសាយភោជន៍នៅមហាសាលប្រជាជនដែលចូលរួមដោយកូឈួយបក្សកុម្មុយនិស្តចិនបួននាក់ ។ នេះជាកិត្តិយសដ៏អស្ចារ្យមួយសំរាប់ភ្ញៀវបរទេសម្នាក់ ។ មានសេចក្តីរាយការណ៍ថា ប.ព.ក៏ត្រូវបានប្រជាជនចិន១០០ពាន់នាក់ស្រែកជ័យឃោសន៍ទទួលអបអរសាទរនៅពេលធ្វើដំណើរតាមរថយន្តឆ្លងកាត់ទីលាន **ធានអានមិន** ផងដែរ ។

ក្រោយពេលចប់ទស្សនកិច្ចនៅប្រទេសចិន គណៈប្រតិភូក.ប.បានបន្តដំណើរទៅកូរ៉េខាងជើងដែលពួកគេបានទទួលបដិសណ្ឋារកិច្ចយ៉ាងកក់ក្តៅដែរក្នុងការស្នាក់នៅរយៈពេលប្រាំថ្ងៃ ។ តាមសេចក្តីជូនដំណឹងជាផ្លូវការថា ការសន្ទនាគ្នារវាងសមមិត្តគិមអ៊ីលស៊ុង និងសមមិត្តប៉ុលពតបានប្រព្រឹត្តទៅក្នុង"បរិយាកាសយុទ្ធមិត្ត និងទុកចិត្តគ្នា ។ " ក្នុងពិធីបុណ្យដ៏ឱឡារិកមួយ ប.ព.បានទទួលងារជាវីរបុរសនៃ **សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យកូរ៉េ** (ស.ប.ប.ក.)ដោយមានការចូលរួមពីគិមអ៊ីលស៊ុងនៅព្យុងយ៉ាង ថ្ងៃ៧តុលា ។ ជាការពិតហើយថា រដ្ឋាភិបាលនៃស.ប.ប.ក.ជាមិត្តសំខាន់ទីពីររបស់ក.ប. ។ នៅខែវិច្ឆិកា គណៈប្រតិភូអាកាសចរណ៍ស៊ីវិលនៃស.ប.ប.ក.បានធ្វើទស្សនកិច្ចនៅកម្ពុជា ហើយពិធីការពាណិជ្ជកម្មមួយបានត្រូវចុះហត្ថលេខានៅភ្នំពេញរវាងស.ប.ប.ក.និងក.ប. ។

៥_ការបង្កើតរណសិរ្សទីពីរៈកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងថៃ

ប.ព.មានការព្រួយបារម្ភពីការគំរាមកំហែងរបស់វៀតណាម តែគេពិបាកយល់អំពីអាកប្បកិរិយារបស់ខ្មែរក្រហម (ខ.ក.) ចំពោះប្រទេសថៃ ។ ក្នុងកំឡុងឆ្នាំ១៩៧៧ យោធាខ.ក.បានធ្វើការវាយប្រហារទៅលើភូមិថៃនៅតាមព្រំដែន ។

ចុងខែមករា ទ័ពខ.ក.២០០នាក់បានវាយភូមិថៃបួន ធ្វើឲ្យស្លាប់ជនស៊ីវិលថៃ២៩នាក់ និងប៉ូលីសម្នាក់ ។

ក្រោយមក ខ.ក.បានសារភាពថាបានវាយប្រហារដូច្នោះមែន ដោយហេតុថាភូមិនោះជាដីខ្មែរ មិនមែនដីសៀមទេ ។ ការវាយប្រយុទ្ធរបស់ខ.ក.ទៅលើភូមិថៃតាមព្រំដែនកើតមានពីរដង គឺនៅខែកុម្ភៈនិងខែមេសា ។ ខែមិថុនា ទាហានម៉ារីនថៃ៥នាក់ត្រូវសម្លាប់ហើយច្រើននាក់ទៀតបានធ្លាក់ចូលក្នុងការឡោមព័ទ្ធរបស់ខ.ក. ។ ខែកក្កដា ក្នុងចម្បាំងមួយជាមួយខ.ក. សៀមបានប្រើរថក្រោះនិងទ័ពអាកាស ។ នៅដើមខែសីហា ទ័ពខ.ក.២០០នាក់ បានវាយលុកភូមិថៃមួយ ស្លាប់អ្នកស្រុកអស់៣១នាក់ ។ បន្ទាប់ពីនោះមក នាយករដ្ឋមន្ត្រីថៃបានព្រមានថា ប្រទេសថៃនឹងប្រើសកម្មភាពយោធាប្រឆាំងនឹងកម្ពុជាវិញ បើខ.ក.នៅតែបន្តការវាយប្រហារ ។ ខែតុលា ខ.ក.វាយភូមិបីនៅតំបន់អារញ្ញ ។ ថ្ងៃ២វិច្ឆិកា ទ័ពខ.ក.បានបើកការវាយលុកព្រមៗគ្នាទៅលើភូមិថៃជាង១០ទៀតតាមបណ្ដោយព្រំដែនប្រវែងជាង៦៤គ.ម. ។

ការបង្ករឿងហេតុទៅលើភូមិថៃនេះ គឺគ្មានន័យអ្វីទាំងអស់ ដោយហេតុថារបបភ្នំពេញកំពុងតែមានបញ្ហាជាមួយយួន ហើយម្យ៉ាងទៀតខ្លួនកំពុងតែរកការគាំទ្រផ្លូវទូតនិងផ្លូវសេដ្ឋកិច្ចពីបណ្ដាប្រទេសនានានៅក្នុងសកលលោកផង ។ មេដឹកនាំថៃខ្លះបានអះអាងថា នៅពេលនោះថ្នាក់ដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ក.ប.មិនបាននៅពីក្រោយខ្នងការវាយប្រហារទេ ដោយគេជឿថាឧប្បត្តិហេតុនេះកើតឡើងដោយពួកខ.ក.ថ្នាក់ក្រោម ហើយគ្មានការដឹងឮពីមជ្ឈិមបក្សនៅភ្នំពេញឡើយ ។ វិទ្យុភ្នំពេញផ្សាយថា ថៃជាអ្នកផ្ដើមគំនិតរករឿង ហើយអំពាវនាវឱ្យធ្វើការដោះស្រាយជម្លោះ ។ នៅថ្ងៃ១៥ធ្នូ កងទ័ពខ.ក.ជាង២០០នាក់ ដោយមានការគាំទ្រពីពួកទ័ពព្រៃក្រុម.ថៃផង បានវាយប្រហារទៅលើភូមិថៃពីរនៅជាប់ព្រំដែន ស្លាប់ជនជាតិថៃអស់១៦នាក់ ។ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសថៃបានថ្លែងថា រដ្ឋាភិបាលថៃបានសម្រេចមិនតប_តវិញទេ ពីព្រោះ "ចង់ឱ្យមានបរិយាកាសល្អ" និងមិនចង់ឱ្យប៉ះទង្គិចដល់ការប្រព្រឹត្តិទៅនៃចំណងផ្លូវទូតជាមួយកម្ពុជាឡើយ ។ បើទោះជារដ្ឋាភិបាលថៃប៉ុនប៉ងរកសុខជាមួយគេយ៉ាងណាក៏ដោយ ថ្ងៃបន្ទាប់មក ខ.ក.បានវាយប្រហារបួនលើកទៀតទៅលើភូមិថៃ ។

៦_ពង្រីកចំណងមិត្តភាពនៅអាស៊ីអគ្នេយ៍៖

ដោយគ្មានដំណោះស្រាយអំពីជម្លោះជាមួយថៃ ខ.ក.ព្យាយាមរឹតចំណងផ្លូវទូតជាមួយប្រទេសដទៃទៀតនៅអាស៊ីអគ្នេយ៍ ។ ចុងខែវិច្ឆិកា១៩៧៧ រដ្ឋាភិបាលក.ប.បានរៀបចំបដិសណ្ឋារកិច្ចចំនួនបីថ្ងៃទទួលប្រធានាធិបតីភូមា ណេវីន, ទស្សនកិច្ចនៃប្រមុខរដ្ឋបរទេសមុនគេបង្អស់នៅក.ប. ។

ថ្ងៃ៣ធ្នូ **ចិន_យ៉ុងគុយ** សមាជិកមជ្ឈិមបក្សកុម្មុយនិស្តចិន បានដឹកនាំគណៈប្រតិភូមួយមកដល់ភ្នំពេញ

ហើយបានត្រូវគេនាំដើរធ្វើទស្សនកិច្ចនៅតាមទីជនបទ ។ គោលដៅនៃទស្សនកិច្ចនេះ គឺចិនចង់ពិភាក្សាអំពីភាពរអាក់រអួលនៃទំនាក់ទំនងមិត្តភាពរបស់ក.ប.ជាមួយអ្នកជិតខាងខ្លួន ។

ថ្ងៃ៦ធ្នូ មុនគណៈប្រតិភូចិនចេញដំណើរ គណៈប្រតិភូម៉ាឡេស៊ីក៏បានមកដល់ភ្នំពេញ ។ ថ្វីបើថៃមានរឿងជាមួយខ.ក. ហើយថៃក៏ជាសមាជិកអាស៊ានដូចម៉ាឡេស៊ីដែរនោះ ម៉ាឡេស៊ីក៏បានផ្តល់នូវជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ដល់ក.ប. ហើយក.ប.បានបញ្ជាក់ថាខ្លួននឹងពង្រីកការទាក់ទងសេដ្ឋកិច្ចនិងពាណិជ្ជកម្មជាមួយម៉ាឡេស៊ីវិញដែរ ។

ដោយមានការគាំទ្រយ៉ាងរាក់ទាក់ពីចិននិងកូរ៉េខាងជើង, ចំណងមិត្តភាពជាមួយភូមានិងម៉ាឡេស៊ី, និងផ្លូវជំនួញជាមួយជប៉ុននិងហុងកុង រដ្ឋាភិបាលក.ប.នឹងមិនស្ថិតក្នុងភាពឯកោនៅតំបន់អាស៊ីឡើយ ។ ម៉្យាងទៀតកងទ័ពក.ប.នៅតែបន្តបុករុកប្រទេសថៃដែលចង់តែចងមិត្តជាមួយខ្លួន ។

៧_ប្រស្នាលាក់មុខៈជម្លោះឥតស្រាករបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យជាមួយថៃ

ចុងខែធ្នូ១៩៧៧ រាជទូតស៊ុយអែដប្រចាំប្រទេសថៃបានមកធ្វើទស្សនកិច្ចនៅកម្ពុជាចំនួនពីរថ្ងៃ តាមការអញ្ជើញរបស់អ្នកសារពត៌មានថៃ ដើម្បីធ្វើជាអ្នកសម្រុះសម្រួលរវាងថៃនិងកម្ពុជា ។ នៅពាក់កណ្តាលខែមករា ១៩៧៨ ក.ប.បានផ្តាច់ចំណងទូតជាមួយសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម (ស.ស.វ.) ហើយបានបើកការវាយប្រយុទ្ធគ្នាជាមួយវៀតណាមនៅតាមព្រំប្រទល់ខាងកើត ។ ទស្សនាវដ្តី នូវយ៉កថាយម៍ (New York Times) បានរាយការណ៍ថា ប្រទេសថៃមានការចំរើនទៅមុខយ៉ាងសម្បើមក្នុងការបបួលកម្ពុជាឲ្យទៅអង្គុយតុចរចា ។តែការវាយប្រហាររបស់ខ្មែរទៅលើភូមិនិងប៉ុស្តិ៍ការពារថៃចេះតែបន្ត ។ ថ្ងៃ២០មករា១៩៧៨ កងទ័ពថៃបានប្រកាសជាសាធារណៈថា ខ.ក.បានជួយទ័ពព្រៃថៃកុម្មុយនិស្តដោយបានផ្តល់ការហ្វឹកហ្វឺននិងគ្រឿងអាវុធ ហើយថែមទាំងរួមគ្នាវាយប៉ុស្តិ៍ការពារថៃទៀតផង ។

ការប្រកាសឲ្យដឹងនេះមិនបានធ្វើឲ្យទីក្រុងបាងកកភ្ញាក់ផ្អើលឡើយ ។ ចុងខែមករា រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសថៃបានធ្វើទស្សនកិច្ចបួនថ្ងៃនៅភ្នំពេញ ។ នៅក្នុងពិធីជប់លាងមួយ គាត់បានសន្មត់ថាការវាយប្រហាររបស់ខ្មែរគឺជាការវាយប្រហាររបស់ "ភាគីទីបី" មួយដែលគ្មានឈ្មោះ ។ នៅពេលត្រឡប់មកបាងកកវិញ គាត់បានប្រកាសថាថៃនិងកម្ពុជានឹងភ្ជាប់ចំណងមិត្តភាពគ្នាឡើងវិញក្នុងពេលដ៏ឆាប់ដែលអាចធ្វើទៅបាន ។ គាត់ក៏បានបញ្ជាក់ថែមទៀតដែរថា ប្រទេសទាំងពីរបានយល់ព្រមបន្តជាបន្ទាន់នូវទំនាក់ទំនងខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនិងពាណិជ្ជកម្ម ។

កន្លងទៅបានប្រហែលបួនថ្ងៃ ខ.ក.បានវាយប៉ុស្តិ៍ការពារថៃមួយ ហើយបានដុតភូមិអ្នកស្រុក ។ បីថ្ងៃបន្ទាប់ខ្មែរកុម្មុយនិស្តនិងថៃកុម្មុយនិស្តបីរយនាក់រួមគ្នាវាយភូមិថៃមួយ ហើយនៅពេលដកថយ បានកៀរយកប្រជាជនថៃជា

ច្រើនរយនាក់មកស្រុកខ្មែរវិញ ។ ការវាយប្រហារលើកទីពីរទៅលើភូមិដដែលបានកើតឡើងនៅថ្ងៃ១២កុម្ភៈ ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះដែរមានសេចក្តីរាយការណ៍ថា ខ.ក.បានវាយប្រហារទាហានថៃនៅក្នុងខេត្តថៃពីរផ្សេងទៀតជាប់ព្រំដែន ។ ថ្ងៃ១៥កុម្ភៈ ខ.ក.ចាប់បានជនស៊ីវិលថៃ៥០នាក់នៅបូរីរ៉ាមហើយនាំយកមកស្រុកខ្មែរ ។ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសថៃនៅតែមិនយល់ ថាតើមកពីមូលហេតុអ្វីបានជាការប៉ះទង្គិចគ្នាតាមព្រំដែនមិនចេះចប់សោះ បើទោះជាមានកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសក.ប.ហើយក៏ដោយ ។ លិខិតជាផ្លូវការមួយរបស់ **ឧប្បឌិត** (រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសថៃ) បានផ្ញើទៅអៀងសារីសុំឲ្យជួយបញ្ឈប់ការប្រយុទ្ធគ្នារប៉េសរប៉ស ។ បីថ្ងៃក្រោយមក ខ.ក. មានគ្នា១៦នាក់និងទ័ពព្រៃថៃមួយក្រុមបានវាយលុកភូមិថៃមួយទៀត ចាប់បានថៃ៦នាក់ តែ៥នាក់បានរត់រួច ។ ថ្ងៃ២៤កុម្ភៈ រដ្ឋាភិបាលក.ប.បានឆ្លើយតបនឹងលិខិតរបស់ឧប្បឌិតវិញ ដោយបញ្ជាក់ថាឧប្បត្តិហេតុដែលកើតឡើងទាំងប៉ុន្មានគឺបណ្តាលមកពី"កងទ័ពថៃជាអ្នកបង្ក" ។

ក្នុងការព្យាយាមពន្យល់អំពីអាកប្បកិរិយាអ្នកជិតខាងរបស់ខ្លួន មេដឹកនាំថៃថ្នាក់ខ្ពស់ពីររូបបានប្រកែកមិនព្រមទម្លាក់កំហុសទៅលើថ្នាក់ដឹកនាំក.ប.នៅភ្នំពេញឡើយ ។ នៅថ្ងៃ១៦កុម្ភៈ ឧប្បឌិតបានអះអាងថា គាត់នៅតែមានជំនឿលើភាពស្មោះត្រង់របស់មេ ខ.ក. ជាពិសេសអៀងសារី ។ ឧប្បឌិតពោលថា"ការប្រយុទ្ធគ្នានៅតាមព្រំដែនអាចជាលទ្ធផលនៃកង្វះទំនាក់ទំនងល្អនៅកម្ពុជា ឬអាចជាកង្វះវិន័យនៃមេបញ្ជាការថ្នាក់ក្រោម" ។ ថ្ងៃ៣មីនា នាយករដ្ឋមន្ត្រីថៃ **គ្រៀងសក្តិ** បានយល់ឃើញថាគឺពួកថៃកុម្មុយនិស្តទេជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងជម្លោះ ឯពួកខ្មែរក្រហមចូលទៅទឹកដីថៃដោយអចេតនាម្តងម្កាលប៉ុណ្ណោះ ។

ការវាយប្រហារទៅលើភូមិថៃតាមព្រំដែន ដោយរួមទាំងការចាប់ជនស៊ីវិលថៃរាប់រយនាក់មកជាមួយផងបានបន្តប្រព្រឹត្តទៅរហូតដល់ខែមីនា១៩៧៨ ។ ការប្រយុទ្ធមិនមែនកើតឡើងនៅតែមួយកន្លែងទេ គឺមាននៅគ្រប់ខេត្តតាមបណ្តោយព្រំដែនខ្មែរ_ថៃ ។ តាមការសាកសួរអ្នកដែលរត់រួចបានឲ្យដឹងថា: បក្សកុម្មុយនិស្តថៃ ដោយមានជំនួយពីប.ក.ក. បានចាប់បង្ខំប្រជាជនឲ្យចូលរួមជាមួយទ័ពព្រៃ ដើម្បីច្បាំងជាមួយទ័ពរដ្ឋាភិបាលថៃនៅពេលអនាគត ។ ថ្ងៃ១មេសា១៩៧៨ ខ.ក.បានបាញ់ផ្គក់ជាលើកទីមួយទៅលើទីប្រជុំជនអារញ្ញខាងប្រទេសថៃដោយកាំភ្លើងរ៉ុកកែតរបស់ចិន ។ ថ្ងៃ៩មេសា ថៃកុម្មុយនិស្តនិងខ.ក.បានវាយប្រហារភូមិថៃមួយទៀតនៅខេត្តបូរីរ៉ាម សម្លាប់ប្រជាជន១៧នាក់, ដុតបំផ្លាញផ្ទះ៧០ខ្នង, លួចបានត្រាក់ទ័រមួយនិងឡានទ្រុង៤គ្រឿង, ព្រមទាំងទំនិញដែលដាក់លក់នៅទីផ្សារមួយចំនួនទៀត ។ បន្ទាប់ពីការវាយប្រហារនេះមក ទើបនាយរដ្ឋមន្ត្រីថៃបានធ្វើការព្រមានថានឹងមានការវាយតបវិញពីកងទ័ពរដ្ឋាភិបាល ។ នៅចុងខែមេសា មានការវាយប្រហារដោយគ្រាប់បែកដៃនិងរ៉ុកកែត

ទៅលើក្រុងអារញ្ញមួងទៀត ។ លើកនេះបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ខ.ក.មិនមែនគ្រាន់តែជួយប្រមូលទ័ពឲ្យពួកថៃកុម្មុយនិស្តប៉ុណ្ណោះទេ តែពួកកុម្មុយនិស្តថៃផ្ទាល់ខ្លួន ដែលត្រូវគេយកទៅហាត់ខ្លួននិងហ្វឹកហ្វឺនក្បួនសឹកក្នុងដីខ្មែរ ថែមទាំងឲ្យដឹងថា បេសកកម្មចម្បងរបស់គេគឺបង្កើត"តំបន់រំដោះ"មួយសម្រាប់ថៃកុម្មុយនិស្តនៅក្នុងទឹកដីថៃ ។

តើព្រឹត្តិការណ៍ទាំងឡាយនោះកើតឡើងពីពួក ខ.ក.ថ្នាក់ក្រោម ដោយគ្មានការដឹងឮពី ខ.ក.ថ្នាក់លើដូចនាយករដ្ឋមន្ត្រីថៃអះអាងមែនឬ ? មានភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់ពីការផ្លាស់ប្តូរនយោបាយក្នុងស្រុករបស់ពួកខ្មែរក្រហមដែលគេអនុវត្តក្នុងតំបន់ផ្សេងៗគ្នានៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែការផ្លាស់ប្តូរនេះជា **បញ្ហាគតិត** វាមិនមែនជា **បញ្ហាប្រភេទ** ឡើយ ។ ការជួយគាំទ្រពួកថៃកុម្មុយនិស្តគឺជាបញ្ហាប្រភេទនយោបាយ មិនមែនជាបញ្ហាគតិតនៃការអនុវត្តទេ ។ វាជាការមិនទំនងសោះដែលថា មេបញ្ជាការនៅតាមព្រំដែនអនុវត្តនយោបាយបែបនេះដោយគ្មានការយល់ព្រមពីភ្នំពេញនោះ ។ ជាពិសេស វាជាការមិនគួរឲ្យជឿដែរដែលថា ប៉ុលពតបានបោសសម្អាតពួកមេខ្មែរក្រហមនៅភូមិភាគពាយព្យក្នុងកំលុងឆ្នាំ១៩៧៧ ។

ទីបញ្ចប់មួយហាក់ដូចជាគេចមិនរួច: ដោយនៅពេលជាមួយគ្នារដ្ឋាភិបាល ក.ប.ប្រឈមមុខជាមួយអ្នកខ្លាំងទិសខាងកើតម្យ៉ាង និងម្យ៉ាងទៀត ការជួយឧបត្ថម្ភក្រុមបះបោរប្រចាំងនឹងអ្នកជិតខាងទិសខាងលិចរបស់ខ្លួនផង ។

យើងគួររំលឹកផងដែរនូវសក្ខីភាពនៃឯកសារវៀតណាមរបស់ប.ក.ក. ដែល ប.ព.បានប្រាប់បក្សពួកគាត់នៅខែសីហា១៩៧៦ថា "ខ្មាំងវាយប្រហារនិងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញយើង" ។ ខ្មាំងគឺ វៀតណាមនៅខាងកើត និងថៃនៅខាងលិច ។ គាត់បានអះអាងថា ពួកខ្មាំងអស់នេះនៅតែព្យាយាម" បុករុកនិងរំខានយើង ។ " គ្មានភស្តុតាងឯករាជ្យណាមួយបញ្ជាក់ពីអំណះអំណាងនេះឡើយ ។ យើងបានឃើញហើយថា នៅពេលកំពុងនិងក្រោយការវាយប្រហាររបស់ខ្មែរទៅលើថៃក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧_៧៨ មេដឹកនាំថៃអសិរីធីនឹងលួងលោមខ្មែរក្រហមទៀតហើយ ។ ដូច្នេះសេចក្តីបញ្ជាក់ទាំងឡាយបានផ្តោតទៅលើការឆ្កួតក្រពុលមុខរបស់ប៉ុលពត ។ ការឆ្កួតវង្វេងស្រមើស្រមៃរបស់ប.ព.ចំពោះថៃអាចពន្យល់បានតាមរយៈការវាយប្រហារនៃខ្មែរក្រហម ។

គឺអន្តរាគមន៍របស់ចិននេះហើយដែលមួយភាគបានជួយសម្រួលនយោបាយរបស់ខ.ក. ។ ថៃបានអំពាវនាវមេដឹកនាំខ្មែរដើម្បីចរចារកដំណោះស្រាយ ។ សេចក្តីស្នើរបស់ថៃនៅតែឥតមានការឆ្លើយតប ទាល់តែចិនចូលធ្វើអន្តរាគមន៍នៅពាក់កណ្តាលខែមិថុនា១៩៧៨ ។ ជាលទ្ធផល ព្រឹត្តិការណ៍បន្តបន្ទាប់ក៏កើតមានឡើង ដោយអៀងសារីបានទៅដល់ប្រទេសថៃនៅថ្ងៃ១៤កក្កដា១៩៧៨ ។

ទស្សនកិច្ចរបស់អៀងសារីនៅប្រទេសថៃ មិនត្រូវបានប្រកាសជាផ្លូវការទេ ។ តែផ្ទុយទៅវិញនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំសាព័តមានមួយ មន្ត្រីការបរទេសរបស់ក.ប.បានថ្កោលទោសយ៉ាងចាស់ដៃចំពោះវៀតណាម ។ សារីបានធ្វើឲ្យម្ចាស់ផ្ទះ (ថៃ) អាម៉ាស់មុខយ៉ាងខ្លាំងដោយហេតុថាថៃបានប្តូរទូតជាមួយវៀតណាមរួចទៅហើយ ហើយថៃកំពុងតែរៀបចំឲ្យមានចំណងទូតជាធម្មតាឡើងវិញជាមួយកម្ពុជា ។

តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ទស្សនកិច្ចរបស់អៀងសារីបានបង្ហាញនូវការរីកចំរើនខ្លះក្នុងមិត្តភាពរវាងក.ប.និងប្រទេសថៃ ។ មានតែការប៉ះទង្គិចគ្នាតិចតួចប៉ុណ្ណោះរវាងទាហានថៃនិងទ័ព១.ក. ក្នុងកំលុងខែកក្កដានិងសីហា ។

នៅថ្ងៃ១៤កញ្ញា១៩៧៨ អៀងសារីបានជូនដំណឹងដល់រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសថៃថា កម្ពុជាបានចាត់តាំងរដ្ឋទូតម្នាក់សម្រាប់ទីក្រុងបាងកកហើយ ។ ពីរថ្ងៃក្រោយមក មន្ត្រីក្រសួងការបរទេសថៃបានមកដល់ភ្នំពេញ ដើម្បីរៀបចំបើកស្ថានឯកអគ្គរាជទូតនៃព្រះរាជាណាចក្រថៃ ។ ពួកគេទាំងឡាយបានត្រូវទទួលយ៉ាងរាក់ទាក់ពីអៀងសារី ។ ជម្លោះកំប៉ិកកំប៉ុករវាងប្រទេសទាំងពីរក៏ហាក់ដូចជាបញ្ចប់ទៅដែរ ។

ង_ការចែចង់សមាគមអាស៊ាន:

នៅក្នុងស្ថានការណ៍ជាបន្តបន្ទាប់ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពដោយឥតដាក់លាក់មួយជាមួយប្រទេសថៃ ក.ប.បានចាប់ផ្តើមវាយលុកផ្លូវទូតនៅក្នុងសមាគមនៃប្រទេសអាស៊ាន ។ ក.ប.ត្រូវការនូវការប្រកួតប្រជែងមួយជាមួយវៀតណាមដែលកំពុងតែបោះជំហានទៅមុខ ។ ថ្នាក់ដឹកនាំនៃប្រទេសកុម្មុយនិស្តទាំងពីរនេះបានមើលឃើញការគាំទ្រខាងផ្លូវទូតរបស់អាស៊ាន ថាជាកត្តាសំខាន់នៃការផ្ទុះឡើងក្នុងពេលដ៏ខ្លី នៃមហាអគ្គិភ័យមួយ ។

ថ្ងៃ៦សីហា១៩៧៨ វិទ្យុភ្នំពេញបានប្រកាសថា រដ្ឋាភិបាលក.ប.និងរដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋសឹង្ហបុរីបានព្រមព្រៀងភ្ជាប់ចំណងទូតនៅថ្ងៃ៧សីហា ។ ការទទួលស្គាល់ដ៏យឺតយ៉ាវនេះ (ពីរឆ្នាំក្រោយក.ប.បានដាក់ទូតជាមួយសមាជិកអាស៊ានឯទៀតរួចអស់ហើយ) មានន័យថា មេដឹកនាំ១.ក.នៅពេលនេះបានចង់មិត្តភាពជាមួយនឹងប្រទេសដែលប្រឆាំងនឹងចិនខ្លាំងជាងគេនៅអាស៊ី ហើយនិងជាប្រទេសមួយដែលប្រយុទ្ធនឹងពួកទ័ពព្រៃនៅកោះទីម័រខាងកើត ដែលក.ប.បានគាំទ្រក្នុងអតីតកាល ។ថ្ងៃ១៧តុលា អៀង_សារីបានទៅដល់ប្រទេសហ្វីល្លីពីនក្នុងដំណើរទស្សនកិច្ចផ្លូវទូតបីប្រទេស ។ ទស្សនកិច្ចបីថ្ងៃនៃមេដឹកនាំ១.ក. ដែលប្រទះគ្នានឹងទស្សនកិច្ចរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីផាំវ៉ាន់ដុងនៃវៀតណាមដែរ ជាដំណើរទៅជាន់ទឹកដីនៃប្រទេសអាស៊ីអគ្នេយ៍មួយដែលនិយមស.រ.អ.ជាងគេ និងជាប្រទេសតែមួយគត់ដែលនៅអនុញ្ញាតឲ្យមានមូលដ្ឋានទ័ពអាមេរិកាំង ។

មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត ហ្វីលីពីនក៏ជាប្រទេសមួយដែលរដ្ឋាភិបាលកំពុងប្រយុទ្ធជាមួយទ័ពព្រៃម៉ៅនិយម ចលនាមួយដែលខ.ក.ចាត់ទុកជាបងប្អូន ។ ប៉ុន្តែ មានហេតុផលជាក់ស្តែងនៅក្នុងការសម្របសម្រួលផ្នែកមនោ-គមន៍វិជ្ជានេះ ។ នៅក្នុងសន្និសីទកាសែតមួយ អៀងសារីបានបញ្ជាក់ថា ទស្សនកិច្ចរបស់គាត់នៅទីនោះនិងនៅប្រទេសសមាជិកអាស៊ានផ្សេងទៀតអាចចាត់ទុកថាមានជោគជ័យបាន លុះណាតែវាបានទទួលនូវសមានចិត្ត និងការគាំទ្រខាងផ្លូវសីលធម៌សម្រាប់ប្រទេសគាត់ ដែលកំពុងតែប្រឈមមុខចំពោះគ្រោះថ្នាក់ដ៏ធំនៃ "ការលេបត្របាក់របស់វៀតណាម" ។

ចេញពីហ្វីលីពីន គណៈប្រតិភូខ្មែរបានបន្តដំណើរទៅទីក្រុងហ្សាការតា ជាទីដែលពួកគេត្រូវជួបប្រជុំជាមួយមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ឥណ្ឌូណេស៊ី ដោយរួមទាំងប្រធានាធិបតីស៊ូហារតូផងដែរ ។ ភាគីឥណ្ឌូណេស៊ីមិនមានអត្ថា-ធិប្បាយអ្វីជាសាធារណៈទេ ។ តែការដែលឥណ្ឌូណេស៊ីព្រមទទួលគណៈប្រតិភូក.ប.នេះ ក៏ជាសញ្ញានៃជោគជ័យការទូតរបស់ខ្មែរក្រហមរួចទៅហើយ ។ រឿងនេះក៏បានបង្ហាញឲ្យឃើញផងដែរនូវការផ្លាស់ប្តូរដ៏ខ្លាំងក្លានៃនយោបាយក្រៅប្រទេសរបស់ខ.ក. ដែលបានឈានមួយជំហានចេញពីមនោគមន៍វិជ្ជា "ស្អប់បរទេស" ងាកទៅរក "ការទូតសាមញ្ញ"ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានទំនាក់ទំនងធម្មតារវាង **ប្រទេសនិងប្រទេស** ។ ការដែលខ្មែរក្រហមប្តូរនយោបាយទំនងជាមានការណែនាំពីចិន ។ តែការណែនាំរបស់ចិនគ្រាន់តែលើកឡើងដើម្បីរំលឹកអំពីការគំរាមកំហែង ព្យួរក ដែលទើបកន្លងទៅថ្មីៗនេះ ។

៩-ឥទ្ធិពលរបស់ចិនទៅលើនយោបាយក្រៅប្រទេសរបស់ខ្មែរក្រហម:

ខ.ក.បានទទួលឥទ្ធិពលពីចិនមែន ប៉ុន្តែមិនមែនជាអាយ៉ងរបស់ចិនឡើយ ។ មានប្រភពពីរដែលបញ្ជាក់អំពីឥទ្ធិពលចិនទៅលើខ.ក. ។

ប្រភពទីមួយ គឺជំនួយសម្ភារៈរបស់ចិន ។ តែខ.ក.បានចាត់ទុកជោគជ័យទាំងឡាយថាជាការខំប្រឹងប្រែងរបស់គេនិងជានយោបាយឯករាជ្យរបស់គេ ។ ខែមករា១៩៧៨ នៅពេលដែល **ដេងយិងចាវ** (ភរិយាមេម៉ាយរបស់ជូអេនឡាយ) បានមកកម្ពុជាដើម្បីទទូចសុំឲ្យភ្នំពេញចរចាជាមួយវៀតណាម (តែមិនបានសម្រេច) វិទ្យុភ្នំពេញបានផ្សាយថា:

"យើងធ្វើការកត់ចំណាំរវាងមិត្តល្អនិងមិត្តអាក្រក់ ។ យើងគោរពនិងស្រឡាញ់មិត្តទាំងឡាយណាដែលល្អជាមួយយើង ដែលគោរពឯករាជ្យ អធិបតេយ្យភាព និងបូរណភាពទឹកដីកម្ពុជា ហើយដែលទាក់ទងជា-មួយយើង លើមូលដ្ឋានស្មើភាពគ្នា ។ ប៉ុន្តែលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យមិត្តភាពរបស់យើងមិនមែនផ្អែកទៅលើមិត្តនេះ

ឬមិត្តនោះផ្តល់ជំនួយនោះទេ តែគឺផ្អែកទៅលើគោលការណ៍សមភាព គោរពគ្នាទៅវិញទៅមក ផល ប្រយោជន៍ទៅវិញទៅមកក្នុងស្មារតីសាមគ្គីភាព ស្របទៅតាមគោលការណ៍គោរពនិងការពារសិទ្ធិនៃ ប្រទេសនីមួយៗ ទោះជាប្រទេសនោះតូចក្តីធំក្តី ក្នុងការចាត់ចែងវាសនារបស់ខ្លួនដោយខ្លួនឯង "។

ដោយបេសកជនជាន់ខ្ពស់ចិនមានបញ្ហាជាមួយមេដឹកនាំខ.ក.នេះហើយ បានជាក.ប.មិនព្រមឱ្យចិនចូល ជួបសម្តេចសីហនុ ដែលកាលនោះទ្រង់ជាប់នៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ។

ប្រភពទីពីរនៃឥទ្ធិពលចិនទៅលើខ្មែរក្រហម គឺមនោគមន៍វិជ្ជាម៉ៅសេទុង ។ តែមនោគមន៍វិជ្ជាម៉ៅបាន ចុះថយឥទ្ធិពលក្រោយមរណភាពរបស់គាត់នៅខែកញ្ញា១៩៧៦ ។ សូម្បីតែមុនមរណភាពរបស់ម៉ៅក៏ដោយ នយោ_ បាយការបរទេសរបស់ខ.ក.មានសភាពដូចគ្នានឹងចិនតិចតួចណាស់ ។ ជាមួយនឹងការធ្លាក់ឥទ្ធិពលរបស់ម៉ៅនៅឆ្នាំ ចុងក្រោយ ជំនួយតែមួយគត់ដែលពួកជ្រុលនិយមប.ក.ក.បានទទួលគឺបានពីក្រុមដែលគេហៅថា "ពួកអ្នកលេង បួននាក់" (Gang of four) ដែលត្រូវគេចាប់ខ្លួននៅខែតុលា១៩៧៦ ។

សក្ខីភាពនៃការមិនសប្បាយចិត្តរបស់ចិនជាមួយនយោបាយជ្រុលនិយមក្នុងស្រុករបស់ ខ.ក. ដែលជាប់ ទាក់ទិននឹងនយោបាយក្រៅប្រទេស ត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងរបាយការណ៍សម្ងាត់នៃមជ្ឈិមបក្សកុម្មុយនិស្តចិននៅ ខែមករា១៩៧៩ ។ ក្រោយពីបានកត់សម្គាល់ឃើញថាខ.ក.បែកបាក់គ្នានាថ្ងៃជ័យជំនះ១៩៧៥ មេដឹកនាំចិនបាន រិះគៀនមេខ.ក.ថា: "បើខ្មែរទាំងបីក្រុមស្រុះស្រួលគ្នាតាំងពីពេលកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជាបានខំបង្រួបបង្រួមកាលពីឆ្នាំ ១៩៧៦នោះ ម្ល៉េះសមស្ថានភាពបានល្អប្រសើរស្រេចទៅហើយ ។ ប៉ុន្តែ ប.ក.ក.មិនបានប្រើវិធីសមស្របក្នុងការ ដោះស្រាយឡើយ ដែលបណ្តាលឱ្យទំនាស់កាន់តែរីកធំឡើង" ។

សក្ខីភាពរបស់អ្នកស្រី **ឡូរ៉ង់_ពិជ** (ស្ត្រីបារាំងដែលរៀបការជាមួយមន្ត្រីការបរទេសខ.ក.ម្នាក់ ហើយដែល បានធ្វើការនៅក្រសួងការបរទេសក.ប.នៅភ្នំពេញ) បានផ្តល់ភស្តុតាងដោយផ្ទាល់ថា ខ.ក.មានការសង្ស័យ មិន ទុកចិត្តចិន ហើយជំទាស់នឹងចិនដែលប៉ុនប៉ងគ្រប់គ្រងរបបរបស់ខ្លួន ។ ដូចយ៉ាងនៅខែមករា១៩៧៦ កម្មាភិបាល ក្រសួងការបរទេសម្នាក់បានថ្លែងថា: "យើងត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នជាមួយចិន...។ យើងជំពាក់បំណុលចិនច្រើនណាស់ ។ ចិនជាមហាប្រទេសមួយ ដែលគេចង់យកយើងធ្វើរណបគេ" ។

ក្នុងពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៧ នៅពេលប្រជុំរៀនសូត្រធ្វើការរិះគៀននិងស្វ័យរិះគៀនមួយនៅក្រសួងការ បរទេស អ្នកស្រី **ពិជ**ត្រូវគេរិះគៀនថា: "**អ្នកឯងចូលចិត្តចិន ហើយនិយាយល្អតែពីចិន ។ ចិនមិនមែនជាមិត្តពិត ប្រាកដទេ ។ គេចង់ដាក់អាណានិគមលើយើង" ។**

នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរៀនសូត្រមួយនៃបុគ្គលិកក្រសួងការបរទេស ក្នុងខែកក្កដា១៩៧៨ អ្នកស្រីពិជបានរ៉ាយរ៉ាប់ពីរឿងមួយដែលអៀងសារីបានលើកឡើងអំពីស្ថានការណ៍អន្តរជាតិ ។ សារីនិយាយថា "រុស្ស៊ីកំពុងតែធ្លាក់ខ្លួនកប់ភក់ជ្រៅរើមិនរួច ឯចិនក៏ដូច្នោះដែរ" ។

ពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៨ ចិនហាក់ដូចជាបន្ថយឥទ្ធិពលរបស់ខ្លួនខ្លះ ទៅលើនយោបាយការបរទេសជ្រុលនិយមរបស់ក.ប. ។ ចិនត្រូវការនូវ**កម្ពុជាឯកភាពមួយ** សម្រាប់ប្រើជាយុទ្ធភូមិសាស្ត្រដើម្បីទប់ទល់នឹងការឡោមព័ទ្ធរបស់សហភាពសូវៀត ។ នេះមិនមែនបានន័យថា ចិនប្រគល់នយោបាយក្នុងប្រទេសនិងក្រៅប្រទេសទៅឲ្យ ខ.ក.នោះទេ ។ ផ្ទុយទៅវិញ ជាពិសេសក្រោយមរណភាពរបស់ម៉ៅសេទុង ចិនប្រហែលជាបានឃើញនូវនយោ-បាយបំផ្លាញខ្លួនឯងយ៉ាងគ្រោះថ្នាក់របស់ខ.ក. ដោយហេតុថារបបភ្នំពេញកំពុងតែប្រឈមមុខនឹងចក្រពត្តិខាងកើតហើយដែលអាចនឹងប្រើប្រជាជនខ្លួនទាំងអស់ដើម្បីទប់ទល់នឹងការឈ្លានពាន ។ ចិនក៏ទំនងជាបានមើលឃើញដងដែរថា នយោបាយក្រៅប្រទេសរបស់ខ.ក.ជានយោបាយបង្ករឿងយ៉ាងគ្រោះថ្នាក់ ជាពិសេសបើគេគិតទៅលើកម្លាំងដែលមិនសមគ្នាខាងភាគីមាណ្ឌូយ ហើយនិង **ការប្រុងប្រៀបរៀបខ្លួនជាស្រេចខាងកម្លាំងយោធារបស់យួនកុម.ដើម្បីបានចំណេញខាងផ្នែកនយោបាយ** ។ បន្ទាប់ពីមរណភាពរបស់ម៉ៅ ឥរិយាបទចិនចំពោះខ្មែរក្រហម ជាឥរិយាបទតឹងរ៉ឹងមួយនៃ **ភាពប្រាកដនិយមនយោបាយ** (នយោបាយដែលផ្អែកលើអំណាចច្រើនជាងឧត្តមគតិ) ដែលចិនចាត់ទុកភាពជ្រុលនិយមនៃកូនដីងរបស់គេថាជាភាពអាម៉ាស់មុខមួយ និងជាឧបសគ្គមួយនៃគោលដៅយុទ្ធ-សាស្ត្រដ៏ធំធេងរបស់ចិន ។

១០_សេចក្តីសន្និដ្ឋាន៖

ពន្យល់អំពីនយោបាយក្រៅប្រទេសរបស់ខ្មែរក្រហម

ដំណោះស្រាយនយោបាយក្រៅប្រទេសរបស់ខ.ក.ទីមួយគឺ សេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់គេក្នុងការប្រឈមមុខនឹងវៀតណាម ។ ដំណោះស្រាយទីពីរដែលជាប់ទាក់ទិននឹងទីមួយដែរគឺ ការប្រឈមមុខនឹងប្រទេសថៃ ។

ការដែលក.ប.ចាត់ទុករដ្ឋាភិបាលសេរីរបស់ថៃជាសត្រូវនឹងមនោគមន៍វិជ្ជារបស់ខ្លួននោះគ្មានអ្វីគួរឲ្យអស្ចារ្យទេ ។ តែថៃមិនមែនជាអ្នកគំរាមកំហែងខាងផ្នែកសន្តិសុខឡើយ ។ អ្វីដែលយើងត្រូវការពន្យល់នោះគឺថា ហេតុដូចម្តេចបានជាកម្ពុជាចេះតែបន្តការវាយប្រហារតាមបែបយោធាទៅលើថៃ បើទោះជាតិចតួចក្តី ក្នុងពេលដែលប្រទេសខ្លួនកំពុងប្រឈមមុខនឹងការវាយប្រហារស្លាប់រស់ពីអ្នកជិតខាងម្ខាងទៀតនោះ ។ ការវាយប្រហារទៅលើថៃមិនមែនជាការបង្ខិតបង្ខំពីចៅហ្វាយចិនឡើយ ។

ទម្ងន់នៃសក្ខីភាពបានពន្យល់ប្រាប់ថា ភាពជ្រុលនិយមរបស់ខ.ក. ទាំងនយោបាយក្រៅប្រទេស ទាំងនយោបាយក្នុងប្រទេស គឺជាលទ្ធផលដែលបានមកពីការសម្រេចចិត្តដោយខ្លួនឯងរបស់មេដឹកនាំខ.ក.។ បើតាមទំហំនៃឥទ្ធិពលរបស់រដ្ឋាភិបាលចិនដែលបានដាក់ វាអាចនឹងសមល្មមក្នុងការចង្អុលទិសប្រាប់មេខ.ក. ចំពោះនយោបាយក្នុងក្រៅប្រទេស និងល្មមគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរបបនេះធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់ **ភាពប្រាកដនិយមនយោបាយបុរាណ** នៃនយោបាយក្រៅស្រុកមួយ ។ តែតាមការប្រមើលមើលទៅលើផលប្រយោជន៍គោលដៅសន្តិសុខនៃចិននិងខ.ក. ឥទ្ធិពលនោះវាហាក់ដូចជាតូចតាចហួស ហើយវាហាក់ដូចជាយឺតពេលពេកទៅហើយ ។

ការគាំទ្របដិវត្តកុម្មុយនិស្តថៃជាផ្នែកមួយនៃតម្រូវការចាំបាច់នៃមនោគមន៍វិជ្ជា ។ គេមិនគួរភ្ញាក់ផ្អើលទេថារបបមួយដែលកំពុងតែជឿផ្កាប់មុខក្នុងការតាមរកភាពបរិសុទ្ធនៃមនោគមន៍វិជ្ជារបស់ខ្លួន អាចនឹងទទួលយកមនោគមន៍វិជ្ជាបរទេសបាននោះ ។

ប៉ុន្តែ អាកប្បកិរិយារបស់ខ.ក.អាចយល់បានតាមជំនឿខ្លួតផ្តេសផ្តាសរបស់គេ ដែលថាប្រទេសថៃបែរជាតែងវាយប្រហារនិងបុករុកកម្ពុជា និងគំរាមវាយកកម្ពុជាថែមទៀត ។ ប៉ុលពតប្រហែលជឿថា មានតែការសម្តែងរិទ្ធិប៉ុណ្ណោះដែលអាចធ្វើឲ្យ"អាខ្មាំងទិសខាងលិច"ខកខានមិនបានសម្រេចផែនការ ។ ម្យ៉ាងទៀត ពួកខ្មែរក្រហមត្រូវបានជ្រួតជ្រាបដោយមនោគមន៍វិជ្ជាម៉ៅ ដោយជឿថាពួកគេអាចយកជ័យជំនះបានលើអ្នកជិតខាង **ខ្លាំង** របស់ខ្លួន ។ បើទោះជាខ.ក.មិនដែលភ្ជាប់ខ្លួនទៅនឹងទ្រឹស្តី"ខ្លួនទីពឹងខ្លួន"របស់ម៉ៅក៏ដោយ ពួកគេបានអនុវត្តទ្រឹស្តីនោះហួសពីកម្លាំងសម្ភារៈ ។

គេគួរកត់ចំណាំនូវភាពស្រដៀងគ្នានៃនយោបាយក្រៅប្រទេសរបស់ចិនក្នុងកំលុងឆ្នាំ១៩៦០ ។ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៦៣និង១៩៦៩ ម៉ៅសេទុងអនុវត្តនយោបាយប្រឈមមុខទល់នឹងមហាអំណាចទាំងពីរ ។ ម៉ៅបានចាត់ទុកស.រ.អ.និងសហភាពសូវៀតជាសត្រូវដូចគ្នា ។ គ្រាន់តែក្រោយពីសូវៀតចូលឈ្លានពានចេកូស្លូវ៉ាគីនៅខែសីហា ១៩៦៨ និងជាពិសេស ក្រោយពីសូវៀតគំរាមថានឹងបាញ់ប្រហារទៅលើទីតាំងអាវុធបរមាណូរបស់ចិនភ្លាម ចិនបានប្តូរទស្សនវិស័យយុទ្ធសាស្ត្ររបស់គេ ហើយងាកមកអែបនឹងលោកខាងលិចវិញ ។ ដូច្នេះជំហរយុទ្ធសាស្ត្រ"មុខពីរ"របស់ម៉ៅនៅឆ្នាំ១៩៦៣_៦៩ជាសេចក្តី សង្ឃឹមនៃជំហរយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ប៉ុលពតនៅឆ្នាំ១៩៧៥_១៩៧៨ ។

♥

www.ameriKhmer.org